

Arvottomasta eläimestä kallisarvoiseksi lemmikiksi

Cat fancyn tavoitteet kissan arvon nostamiseksi 1800-luvun lopun Britanniassa

Maisa Arvonen

Pro gradu -tutkielma

Yleinen historia

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Huhtikuu 2023

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin

OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Yleinen historia, Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, Humanistinen tiedekunta

Maisa Arvonen

Arvottomasta eläimestä kallisarvoiseksi lemmikiksi – Cat fancyn tavoitteet kissan arvon nostamiseksi 1800-luvun lopun Britanniassa

Sivumäärät: 58

Tiivistelmä:

Tutkielma käsittelee 1800-luvun lopun Britannian cat fancy -ilmiön kissaharrastajien keinoja vaikuttaa kissan arvon nostamiseen lemmikkieläimenä. Tutkielmassa on käytetty lähdemateriaalina Harrison Weirin teosta *Our cats and all about them. their varieties, habits, and management; and for show, the standard of excellence and beauty; described and pictured* (1892) ja Frances Simpsonin teosta *The Book of The Cat* (1903). Teokset ovat kissojen näyttelytoimintaa, rotuja ja hoitoa käsitteleviä opaskirjoja. Tutkielmassa on käytetty aineiston tulkinnan metodina laadullista sisällönanalyysiä, lähdekritiikkiä sekä kontekstualisointia.

1800-luvulla Britanniassa kehittyi teollistumisen ja urbanisaation myötä kasvava keskiluokka, ja tämän seurauksena vapaa-ajan käsite ja toiminta laajenivat. Lemmikit olivat osa tätä prosessia, ja lemmikkien omistajuuden avulla pyrittiin ilmentämään omaa sosiaalista statusta ja yhteiskuntaluokkaa. Kissa oli lemmikkinä Britanniassa 1800-luvulla epäsuosittu, mutta sen suosioon pyrittiin vaikuttamaan. Lemmikkien parissa harrastavien keskuudessa syntyi ryhmittymiä tiettyjen lemmikkien ympärille, ja näin sai alkunsa cat fancy- ilmiö.

Tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaisilla keinoilla cat fancyn harrastelijat yrittivät vaikuttaa kissan arvoon lemmikkieläimenä. Harrison Weir ja Frances Simpson olivat molemmat mukana aktiivisesti kissanäyttelytoiminnassa, mikä oli kaikista näkyvin keino päästä vaikuttamaan ihmisten asenteisiin kissaa kohtaan. Eri rotuisten ja hyvin hoidettujen kissojen näytteillepanon avulla pyrittiin luomaan mielikuvia kissasta hyvänä lemmikkieläimenä. Kissan arvostukseen haluttiin vaikuttaa myös eläinsuojelulakien säätämällä, kodittomien kissojen suojelulla, rodunjalostuksella sekä jakamalla tietoa kissojen hyvästä hoidosta ja hoivasta. Tutkielmassa keskitytään keinojen tutkimiseen eikä niiden vaikutuksiin, sillä käytetyt lähdeaineistot eivät käsittele vaikutuksia juuri ollenkaan.

Avainsanat: kissa, eläinhistoria, Britannia, viktoriaaninen aika, lemmikki, sisällönanalyysi.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Lemmikkien aikakausi	2
1.2. Alkuperäisaineistot	6
1.3. Eläinhistoria, metodi ja tutkimuskysymys	8
2. Esille ja yhteiskunnalliseksi aiheeksi – kissa julkisuudessa	14
2.1. Kissan paikka yhteiskunnassa	15
2.2. Esille yleisölle ja voittamaan – kissanäyttelyt	21
3. Kissat osana ihmisten elämää	31
3.1. Fantasiasta totta – kissarodut	32
3.2. Kodeissa takkatulen äärellä: kissojen hoiva ja hoito	41
4. Lopuksi	50
5. Lähteet	55

1. Johdanto

--and as we passed down the front of the cages I saw that my friend became interested; presently he said: "What a beauty this is!" and here's another!" "And no doubt," said I, "many of the cats you have seen before would be quite as beautiful if they were as well cared for, or at least cared for at all; generally they are driven about and ill-fed, and often ill-used, simply for the reason that they are cats, and for no other."¹

Näin kuvailee kirjailija Harrison Weir keskusteluaan ystävänsä kanssa heidän vieraillessaan maailman ensimmäisessä kissanäyttelyssä vuonna 1871, joka järjestettiin Lontoon Kristallipalatsissa. Weir kertoo tavanneensa ystävänsä sattumalta matkalla näyttelyyn, ja he päätyvät keskustelemaan näyttelystä. Weirin ystävän mielestä kissanäyttely on varsin kummallinen idea. Keskustelun aikana tämä ystävä ilmaisee, että hänen mielestään kissat ovat vastenmielisiä olentoja. Weir saa kuitenkin houkutelua ystävänsä mukaan näyttelyyn, ja kertoo myöhemmin tämän muuttaneen mieltänsä kissojen suhteen, ja hankkineen niitä jopa itselleen lemmikeiksi.²

Viktoriaaninen aika Britanniassa³ käsittää vuodet 1837–1901.⁴ Tänä aikana syntyi kulutusyhteiskunta, joka vaikutti kaikkiin sosiaaliluokkiin. Lemmikit olivat osa tätä kulutusyhteiskuntaa. Historioitsija Harriet Ritvo nimittää viktoriaanisen ajan Britanniaa varsinaiseksi lemmikkien kultin aikakaudeksi.⁵ Lemmikeistä tuli keskeinen osa viktoriaanisen ajan kodin symboliikkaa.⁶ Kuitenkaan kaikkia eläimiä ja lemmikkejä ei pidetty samanarvoisina keskenään. Weir toteaa ystävänsä kanssa käydyn keskustelun lopussa ääneen Britanniassa ensimmäisen näyttelyn aikaan vallitsevan yleisen käsityksen kissoista: niitä kohdeltiin huonosti, vain siitä syystä, että ne olivat kissoja. Historioitsija Sarah Amato on todennut saman asian kuin Weir: kissat eivät kelvanneet lemmikkieläimiksi, eikä niillä ollut juuri mitään arvoa viktoriaanisen ajan ihmisten mielestä.⁷ Vuosisadan loppua kohden oli kuitenkin tapahtumassa muutos Britanniassa koskien kaikkien eläinten ja ihmisten suhdetta, ja myös kissat olivat osana tätä prosessia. Eläimiin ja lemmikkeihin kohdistuneet muutokset näkyivät esimerkiksi eläinsuojelulakien säätämisessä,

¹ Weir 1892, 4–5.

² Weir 1892, 4–5.

³ Käytän työssäni nimeä Britannia, sillä alkuperäislähteissä paikkaan viitataan lähes yksinomaan englanninkielisellä nimellä *Britain*. Kotimaisten kielten keskus suosittaa, että kyseisen maan nimen eri muotoja voidaan käyttää toistensa synonyymeinä.

⁴ Aikakausi on määritelty kuningatar Viktorian valtakauden mukaan.

⁵ Ritvo 1987, 86.

⁶ Vocelle 2017, 246.

⁷ Amato 2015, 61.

eläinsuojeluyhdistyksien perustamisessa ja niiden toiminnan laajentumisessa ja lemmikkieläinten määrän kasvussa.

Työni keskiössä näistä lemmikkieläimistä on kissa. Lähtökohtaisesti Britanniassa kissaan suhtauduttiin negatiivisesti ja varauksella, mutta ihmiset joutuivat olemaan kuitenkin kissojen kanssa tekemisissä. Jotkut taas suhtautuivat kissaan neutraalisti tai positiivisesti, mutta heidän asenteidensa takana olevat syyt vaihtelivat. Kissan asema oli tutkimallani ajalla jakautunut: osalle ihmisistä se oli hyötyeläin tuhoeläinten torjuntaan, osalle perheenjäsen ja joillekin keino ilmentää omaa sosiaalista statusta. Joillekin kissan merkitys oli kaikkea edellä mainittua. Kissan ja ihmisen suhde on vastavuoroinen, mutta lähetyn työssäni kissaa ihmisen näkökulmasta.

1.1. Lemmikkien aikakausi

Kissan ja ihmisen yhteinen historia on pitkä. Kissaa on arvostettu sen erinomaisten tuholaistorjuntakykyjen ansiosta: rotat ja hiiret tuhosivat usein ihmisten ruokavarannot, ja tiedettiin, että kissa pitää nämä tuholaiset loitolla. Kissan ja ihmisen suhde perustui pitkään tälle hyödyn näkökulmalle. 1700-luvulla alkaneen teollistumisen myötä ihmiset muuttivat kaupunkeihin asumaan maaseudulta Britanniassa. Tuholaisilta ei välttytty edes kaupungeissa, ja Amato on arvioinut, että melkein jokaisesta taloudesta löytyi kissa 1800-luvun Englannissa.⁸

Ihmisen ja kissan väliseen työsuhteeseen oli tulossa muutosta vuosisadan loppua kohden. Nykyään tiedetäänkin, että jo 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa eritoten Britanniassa lemmikkien asema oli vakiintunut hyvin toimeentulevien perheiden elämässä.⁹ Termillä lemmikki tarkoitetaan eläintä, jolla ei ole ihmiselle suoraa materiaalista tai fyysistä hyötyä, vaan lemmikin ja ihmisen suhde perustuu seuran, viihdykkeen ja kiintymyksen ulottuvuuksiin.¹⁰ Britanniassa 1800-luvulla tapahtunut muutos oli muihin maihin verrattuna poikkeuksellista. Britannia oli viktoriaanisella ajalla maailmanmahti ja siten suunnannäyttäjä ilmiöiden, asenteiden ja yhteiskuntarakenteen saralla. Jo tuona aikana Britannia oli edistyksellinen eläinsuojelulakien säätämisessä ja ihmisten myötätuntoisessa suhtautumisessa eläimiin. Kuningatar Viktoria itse julisti olevansa tyytyväinen maansa edistykseen eläinsuojeluasioissa vuonna 1887.¹¹

⁸ Amato 2015, 59.

⁹ Syrjämaa 2020, 134.

¹⁰ Serpell & Paul 1994, 129.

¹¹ Serpell & Paul 1994, 127.

Viktoriaanisen ajan yhteiskunta oli vahva luokkayhteiskunta, ja sosiaaliluokkien väliset erot olivat suuria. Historioitsija Gordon Marsden on tutkinut viktoriaanisen ajan ajattelua ja arvoja. Hänen mukaansa aikakautta leimasivat seuraavat arvot: oma-apu, yrittäjäys, itseluottamus, yksilökeskeinen hyväntekeväisyys, laki ja järjestys, perheen käytössäännöt ja tiukka seksuaalimoraali.¹² Vahva yksilö- ja perhekeskeinen yhteiskunta oli nähtävissä myös eläinsuojelukysymyksiensä kohdalla, sillä eläinsuojelulainsäädännön oli vaikea puuttua kodin ja siten yksityisen elämän piirissä tapahtuneisiin ongelmiin.¹³ Viktoriaanisen ajan yhteiskunnassa siis suosittiin yksilön vastuuta ja omien asioiden hoitamista, eikä valtion tasolta tullutta säätelyä tai apua. Tämän yhteiskunnallisen ajattelutavan ymmärtäminen on keskeistä tutkiessani alkuperäislähteitäni, sillä heidän ajattelutapansa heijastaa silloisen ajan yhteiskunnan ajatuksia ja arvoja.

Viktoriaanisen ajan yhteiskunnassa Amaton mukaan eläimelle annettiin monenlaisia merkityksiä, ja niihin kohdistettiin manipulaatiota, hallintaa sekä tulkintoja. Amaton mukaan samalle eläimelle voitiin antaa erilaisia rooleja sen elämän aikana. Esimerkiksi eläin voitiin pyydystää ja myydä hyödykkeeksi, ja siitä voi tulla myöhemmin lemmikki.¹⁴ Osaan eläimistä suhtauduttiin hyötyeläiminä, ja osaan lemmikkeinä. Esimerkiksi karjanpidolla oli suora hyöty ihmisten taloustöissä sekä ravinnonhankinnassa, toisin kuin lemmikeillä. Kissoilla lemmikeiksi tuleminen näkyi niiden vähentyneessä roolissa tuholaisien torjujina. Amaton mukaan ihmiset yrittivät myös muokata eläimiä, esimerkiksi kitkemällä niistä pedon ominaisuuksia ja muokkaamalla niitä halutun kaltaisiksi, useimmiten tuloksetta. Hänen mukaansa lemmikkien tottelevaisuus oli merkki hyvästä kodista, sillä lemmikit ilmensivät omistajiensa sosiaalista statusta.¹⁵ Varsinkin yläluokkien tarve muiden yhteiskuntaluokkien kontrollointiin heijastui myös lemmikkien pitoon: tarve kontrolloida ja kesyttää näkyi yläluokkaisen ihmisen suhteesta lemmikkiin.¹⁶ Lemmikkieläimet siis joutuivat ihmisten muokkauksen ja toiveiden kohteeksi: niistä haluttiin kitkeä epähaluttu luontainen käytös, jotta ne toteuttaisivat yhteiskunnallista ideaalia. Ihminen nostettiin siis viktoriaanisen ajan yhteiskunnassa eläimen yläpuolelle. Tämä näkökulma suhtautumisessa eläimiin näkyy tutkimukseni alkuperäislähteissä, sillä tutkin niissä esiintyviä neuvoja kissan jalostukseen ja pitoon.

¹² Marsden 2014, 2.

¹³ Harrison 1973, 817.

¹⁴ Amato 2015, 6.

¹⁵ Amato 2015, 6.

¹⁶ Vocelle 2017, 246.

Viktoriaanisen ajan ihmiset käyttivät vapaa-aikaansa harkiten, ja erilaisten harrastusten kautta ilmaistiin omaa sosiaalista luokkaa.¹⁷ Lemmikkien pidosta muodostui tällainen harrastus. Ritvon mukaan vuosisadan puolivälissä erityisesti koira oli suosittu lemmikkieläin, ja samaan aikaan muidenkin lemmikkien pito yleistyi merkittävästi.¹⁸ Koirien asema ei ollut kuitenkaan täysin vakiintunut, vaan yhteiskunta oli tuolloin jakautunut joko koiria vihaaviin tai niitä rakastaviin henkilöihin.¹⁹ Kaikki eivät siis suhtautuneet lemmikkien olemassaoloon ja niiden pitoon suopeasti, vaan jopa suosituimmalla lemmikkieläimellä koiralla oli omat vastustajansa. Harvinaisuus ja erikoisuus olivat tavoiteltuja ominaisuuksia lemmikeissä. Lemmikin laji tai lajin sisällä rotu eivät olleet yhdentekeviä. Amaton mukaan vuosisadan puolivälistä alkaen lemmikkien pito kuitenkin yleistyi tästä huolimatta, ja jo vuosisadan lopulla lemmikkien pidosta oli tullut keskeistä keskiluokan sukupuolijaon ja identiteetin kehitykselle.²⁰ Englannin kielen tutkijan Monica Flegelin mukaan naisiin lemmikinomistajina suhtauduttiin eri tavalla kuin miehiin. Viktoriaanisen ajan yhteiskunta oli vahvasti sukupuolittunut, ja naisten rooli oli erilainen kuin miesten. Flegelin mukaan mikäli naiset olivat liian innokkaita lemmikkejään kohtaan, heitä jopa halveksittiin ja pilkattiin. Naisten liiallinen innokkuus muuta kuin kotia ja äitiyttä kohtaan nähtiin yhteiskunnallisena ongelmana.²¹

Historioitsija Kathleen Kete on tutkinut kissoja ja niihin kohdistuneita asenteita 1800-luvun Pariisissa. Keten mukaan kissoihin suhtauduttiin negatiivisesti, sillä ne yhdistettiin seksuaalisuuteen ja marginaalisuuteen. Tämä oli hänen mukaansa perintöä keskiajalta ja varhaismodernilta ajalta.²² Kuitenkin 1800-luvun loppuun tultaessa kissa oli saanut samanlaisen aseman pariisilaisten ihmisten keskuudessa lemmikkinä kuin koira.²³ Vaikka Kete kirjoittaakin pariisilaisten asenteista kissaa kohtaan, voidaan olettaa, että samat tekijät vaikuttivat myös Britanniassa kissan aseman kehitykseen. Historioitsija Hilda Keanin mukaan kissoihin suhtauduttiin 1800-luvun alussa Britanniassa kuin saasteeseen tai jätemateriaaliin. Keanin mukaan vuosisadan alussa kissoja nyljettiin elävältä, ja niiden turkeista tehtiin esimerkiksi mattoja. Tähän reagoitiin sisällyttämällä kissat vuonna 1835 säädettyyn eläinsuojelulakiin.²⁴ Kissat eivät siis olleet vuosisadan alussa

¹⁷ Amato 2015, 6.

¹⁸ Ritvo 1987, 86.

¹⁹ Howell 2015, 1–2.

²⁰ Amato 2015, 57.

²¹ Flegel 2015, 57.

²² Kete 1994, 115.

²³ Kete 1994, 116.

²⁴ Kean 2018, 3.

arvostettuja eläimiä, vaan niiden asema jopa muihin eläimiin verrattuna oli keho. Tämä kissan kaltoinkohtelu ja huono asema sai aikaan ihmisten toimintaa, joka pyrki muuttamaan tätä tilannetta.

Ritvon mukaan lemmikkieläinten pidon yleistyessä näiden eläinten ympärille alkoi muodostua järjestäytyntä toimintaa. Lemmikkieläimiä pitävät ihmiset alkoivat muodostaa harrasteryhmiä ja yhdistyksiä, joiden toimesta järjestettiin eläinnäyttelyitä. Ritvon mukaan ensimmäisenä laajaa kiinnostusta sai osakseen koira, ja se oli suosituin lemmikki 1800-luvulla. Ensimmäinen ison mittakaavan koiranäyttely järjestettiin Britanniassa vuonna 1859.²⁵ Amaton mukaan aiemmin 1700-luvulla koiranäyttelyitä oli järjestetty pienimuotoisina tapahtumina esimerkiksi kahviloissa ja pienissä tavernoissa.²⁶ Ritvon mukaan koirien kasvatus oli ennen 1800-lukua ollut vain yläluokan ja eliitin harrastus, mutta vuosisadan puolivälissä siitä muodostui myös kasvavan ylemmän keskiluokan harrastus.²⁷ Koiraharrastajat näyttivät tietä myös muiden eläinten parissa harrastaville ihmisille järjestäytyneen toiminnan harjoittamisen mahdollisuuksista. Kissaharrastajat ottivat esimerkkiä koiraharrastajilta, joten myös kissojen ympärille muodostui järjestäytyntä toimintaa, ja tämän seurauksena maailman ensimmäinen kissanäyttely järjestettiin Lontoossa vuonna 1871. Näyttelyssä oli näytillä muitakin eläimiä, eikä kissa siten ollut keskiössä, vaan näytteillä oli myös esimerkiksi marsuja.²⁸ Harrison Weir oli tämän ensimmäisen näyttelyn järjestelyjen alullepanija.

Näyttelytoiminnan järjestäminen vaati järjestäjiä sekä niihin tuotavia eläimiä. Näyttelytoiminnasta kiinnostuneet lemmikinomistajat muodostivat omia ryhmiään, ja kissoista kiinnostuneiden kesken muodostui ilmiö, jota kutsuttiin nimellä *cat fancy*. Koirien vastaavaa kutsuttiin nimellä *dog fancy*. Amaton mukaan *the animal fancies* olivat toimintaa, jotka sisälsivät eläinten jalostamista erityisesti esteettisistä syistä.²⁹ Nimitys *cat fancy* juontaa juurensa englanninkielisistä sanoista *cat* eli kissa ja *fancy*³⁰ eli fantasia tai haaveilu. Sanalla *fancy* ei siis tässä yhteydessä tarkoiteta sanan suoraa käännettä, joka olisi koristeellinen tai hieno. *Cat fancy* -ilmiöllä tarkoitettiin kissoista kiinnostuneiden ihmisten ryhmiä, jotka yrittivät vaikuttaa kissojen pitoon ja hyvinvointiin, harjoittivat kissojen rodunjalostusta erityisesti esteettisin perustein ja järjestivät näyttelytoimintaa. *Cat fancy* -ilmiöön liittyy 1800-luvulla Britanniassa ajatus vallinnut mielikuvilla leikkimisestä, ja

²⁵ Ritvo 1987, 97.

²⁶ Amato 2015, 49.

²⁷ Ritvo 1987, 88–91.

²⁸ Ritvo 1987, 116.

²⁹ Amato 2015, 10.

³⁰ Wikisource, 1911 Encyclopædia Britannica /Fancy. Verkkosivusto.

kissojen rodunjalostuksessa erot olivat enimmäkseen retorisia eivätkä fyysisiä.³¹ Tästä syystä termiä ei ole mielekästä kääntää, ja käytän työssäni nimitystä cat fancy -ilmiö.

1.2. Alkuperäisaineistot

Käytän työssäni alkuperäislähteinä kahden cat fancyn sisällä vaikuttaneiden ihmisen kissoista kertovia opaskirjoja. Harrison Weirin teos on vuodelta 1892 ja Frances Simpsonin teos on vuodelta 1903. Weirin teos on sivumäärältään jonkin verran lyhyempi kuin Simpsonin, mutta teokset ovat yhteispituudeltaan noin 700 sivua. Teokset ovat saatavissa Internet Archivesta, ja ne ovat elektronisessa skannatussa muodossa.

Harrison Weir (1824–1906) järjesti maailman ensimmäisen kissanäyttelyn ja hän toimi myös näyttelytuomarina useissa kissanäyttelyissä vuosien aikana. Hän perusti myös yhdistyksen the National Cat Club vuonna 1887. Yhdistyksen tarkoituksena oli järjestää näyttelytoimintaa ja jakaa tietoa kissoista. Yhdistyksen vaikutus kissojen arvostuksen edistykselle oli Amaton mukaan merkittävää.³² Weir julkaisi vuonna 1892 teoksen, jota käytän työssäni lähteenä: *Our cats and all about them. their varieties, habits, and management; and for show, the standard of excellence and beauty; described and pictured*. Teokseen hän on omien sanojensa mukaan koonnut kaiken keräämänsä tiedon kissoista yli viidenkymmenen vuoden ajalta.³³ Vuoden 1892 teos on uusintapainos ja siihen on liitetty alkuun esipuhe uutta painosta varten. Alkuperäinen painos on vuodelta 1889. Käytän Weirin uutta painosta teoksesta työni alkuperäislähteenä, sillä teoksen esipuhe tarjoaa lisätietoja cat fancyn toiminnasta. Teos koostuu hänen omista havainnoistaan ihmisten suhtautumisesta kissoihin, näyttelytoiminnan järjestämisestä, kissojen rotumäärittelyistä sekä kissojen pidon neuvoista. Teokseen on myös koottu loppuun kissateemaisia runoja, lauluja sekä loruja. Weirin teos on opaskirja, jossa hän opastaa kissoista kiinnostuneille teoksen nimen mukaisesti kaiken kissoista. Viktoriaanisen ajan Britannia tunnettiin tällaisista oma-apu -kirjoista, joiden tarkoituksena oli tukea vallitsevaa yleistä ajatusmaailmaa, jossa itseensä nojautumista suosittiin moraalisesti.³⁴ Teos on siis aikakaudelle tyypillinen luonteeltaan.

Toisena alkuperäislähteenä käytän Frances Simpsonin (1857–1926) teosta *The Book of The Cat*. Frances Simpson oli Weirin tapaan näyttelytuomari ja kissaharrastaja. Simpson mainitsee

³¹ Pemberton, Strange & Worboys 2019, 413.

³² Amato 2015, 28–29.

³³ Weir 1892, preface.

³⁴ Briggs 2014, 103.

teoksessaan Weirin kanssa käytyjä keskusteluja ja viittaa usein Weirin asiantuntijuuteen, joten heidän voi olettaa olleen tekemisissä keskenään ja Simpsonin teoksen saaneen vaikutteita Weiristä. Simpson myös vieraili jo nuoresta asti kissanäyttelyissä, ja hän omisti koko elämäntyönsä kissoille. Hän ei koskaan mennyt naimisiin tai saanut lapsia, mikä oli epätyypillistä hänen elinaikanaan.³⁵ Simpsonin teos on rakenteeltaan yksityiskohtaisempi ja pidempi kuin Weirin teos, ja teoksen tarkoitus on samanlainen, sillä se on myös tarkoitettu oppaaksi kaikille kissoista kiinnostuneille, ja se sisältää yksityiskohtaisia kuvailuja kissan hoidosta, kissaroduista ja niiden jalostuksesta, kissan lääkinnästä ja kissan käyttäytymisestä.

Weirin ja Simpsonin teoksissa on molemmissa runsaasti kuvia. Weirin teos sisältää piirroksia erilaisista kissaroduista, jotka hän on piirtänyt itse. Simpsonin teoksessa on runsaasti valokuvia kissoista, ihmisistä kissojen kanssa, näyttelytoiminnasta, kissojen asuintiloista sekä kissarotuja käsittelevissä luvuissa erilaisista kissoista. Teokset ovat opaskirjoja, joten tulkitsem, että kuvien tarkoituksena on ollut opettaa lukijaa mahdollisimman tarkasti käsiteltävistä asioista. Esimerkiksi erilaisia kissarotuja on kuvattu usein kuvien avulla tekstien lisäksi, joten oletan, että tarkoituksena on ollut avustaa lukijaa tunnistamaan rotujen värisiä eroja. Hyödynnän Simpsonin teoksesta kolmea kuvaa omassa työssäni.

Weir ja Simpson olivat oman aikansa keskeisiä toimijoita cat fancy -ilmiössä. Weir järjesti maailman ensimmäisen kissanäyttelyn sekä perusti näyttelytoimintaa tukevan yhdistyksen, ja Simpson jatkoi tätä Weirin perintöä toiminnan laajentuessa. Molemmat toimivat vuosia näyttelytuomareina, ja omistivat ison osan elämästään kissojen kanssa toimiselle. Valitsin nämä kaksi teosta alkuperäislähteiksi työhöni, sillä kahden toiminnassa pitkään mukana olleen ihmisen oppaita tutkimalla saan oletettavasti tarkan kuvan tutkimastani ilmiöstä. Aikakaudella ilmestyi myös muita oppaita, esimerkiksi Mary Anne Custin teos *The Cat, its History and Diseases* (1870) ja Gordon Stablesin teos *The Domestic Cat* (1876). Nämä teokset ilmestyivät kuitenkin ensimmäisen kissanäyttelyn järjestämisen aikoihin, joten valitsin hieman myöhemmin ilmestyneet Weirin ja Simpsonin teokset, jotta saan työhöni 1800-luvun lopusta kattavamman kuvan. Weirin teoksen tutkiminen on keskeistä johtuen hänen asemastaan kissanäyttelytoiminnan perustajana. Simpsonin teos on hieman myöhemmältä ajalta kuin muiden, ja hänen merkittävä ansionsa cat fancyn piirissä tekevät hänestä keskeisen henkilön ja pioneerin kissojen parissa. Weirin ja Simpsonin teoksien menekin tietoja ei oletettavasti ole kerätty, mutta lemmikkien määrä kasvoi vuosisadan loppua

³⁵ Cat-o-pedia. The History Project. Frances A. Simpson. Verkkosivu.

kohden, joten voidaan olettaa, että kirjojen menekki kasvoi yhtälailla. Alan tutkijoiden lähteistä löytyy useita mainintoja Simpsoniin että varsinkin Weiriin liittyen, joten heidän opaskirjansa ovat keskeisiä lähdemateriaaleja ilmiön tutkimisessa.

Simpsonin teoksen kohdalla kiinnitän erityistä huomiota siihen, että hän on nainen. 1800-luvun loppua kohden naiset kiinnostuivat entistä enemmän lemmikkien pidosta ja näyttelytoiminnasta, jotka olivat aiemmin olleet miehisiä harrastuksia. Naisten osallistuminen lemmikkien jalostukseen ja näyttelytoimintaan oli suorastaan mullistavaa, ja haastoi vahvasti käsitystä miesten kontrollista eläinten pidon ja näyttelytoiminnan saralla. Amaton mukaan naisten osallistuminen toimintaan ja sukupuoliroolien haastaminen huomattiin myös cat fancyn ulkopuolella.³⁶ Tämä ei yllätä, sillä ajan yhteiskunnassa valitsivat tiukat sukupuoliroolit, joita haluttiin ylläpitää. Simpson oli naisena mukana tätä prosessia, joten kiinnitän hänen teoksensa kohdalla erityistä huomiota hänen mainintoihinsa alan sukupuolirooleista sekä niiden näkymisestä käytännössä. Pohdin myös, ovatko Simpsonin oppaan neuvot oletusarvoisesti tietynlaisia siitä lähtökohdasta katsoen, että hän on nainen, sillä naisten neuvot eläinten huolenpitoa kohtaan olivat ajalle tyypillisesti yksityiskohtaisempia kuin miesten.³⁷

1.3. Eläinhistoria, metodi ja tutkimuskysymys

Tutkimusalueena eläinhistoria on suhteellisen uusi suuntaus. Kiinnostus eläimiin liittyviä kysymyksiä kohtaan on kasvanut humanistisilla ja yhteiskuntatieteellisillä aloilla 1900-luvun lopulta alkaen, ja kasvanut 2000-luvun aikana voimakkaasti.³⁸ Eläinhistoriallisessa tutkimuksessa on usein tutkittu ihmisen suhdetta eläimeen ja keskitytty eläinten oman historian tutkimiseen. Useimmat tutkimukset, jotka käsittelevät tiettyjä eläimiä, ovat keskittyneet koiriin tai hevosiin, sillä näistä eläimistä löytyy runsaasti mainintoja historiallisista lähteistä. Kissojen historian tutkimuksen kenttä ei ole yhtä laaja kuin esimerkiksi koirien, hevosten tai muiden työeläinten.

Eläinhistoriallisessa tutkimuksessa kissoista löytyy eniten mainintoja muiden lemmikkien historian ohessa. Tutkimuskirjallisuuden vähäisyys koskien nimenomaan kissoja on haasteellista työni kannalta. Moni tutkimus koskien tutkimaani aikakautta ja kissaa on keskittynyt erityisesti Lontooseen. Tämä ei yllätä, sillä historioitsija Taina Syrjämäan mukaan kaupunkilemmikkejä

³⁶ Amato 2015, 58.

³⁷ Amato 2015, 60.

³⁸ Räsänen & Schuurman 2020, 8.

koskeva tutkimus on koskenut pääasiassa suurkaupunkeja ja kulutuskulttuurin eturivin maita.³⁹ Maan pääkaupungin asema kulttuurin ja kulutusyhteiskunnan suunnannäyttäjänä on siis ilmeinen ja paljon tutkittu, joten työni lähtökohdat perustuvat lähes kokonaisuudessaan Lontoon statistiikkaan ja materiaaleihin. Käyttämässäni alkuperäislähteissä on myös lähes yksinomaan mainittu statistiikkaa ja käytäntöjä Lontoosta. Vaikka tilastoja on saatavilla enimmäkseen Lontoon alueelta, oletan, että pääkaupungista lähtöisin olevat käytännöt ja tavat levisivät myös muualle Britanniaan.

Tutkimuksen vähäisyydestä eläinhistorian saralla historioitsija Dorothee Brantz on todennut teoksessaan *Beastly Natures: Animals, Humans, and the Study of History* (2010), että historiantutkimuksessa eläimet ovat jääneet pois, kun on käsitelty ihmisten historiaa. Ongelmaksi eläinten ja historian välillä hän esittää kysymyksen toimijuudesta.⁴⁰ Onko eläimillä omaa toimijuutta? Miten tätä toimijuutta voidaan tutkia, sillä eläimet eivät jätä jälkeensä omia lähteitä, eivätkä ihmiset ymmärrä niiden kieltä tai kommunikaatiota? Eläinten historiaa tutkitaankin lähes aina ihmisen lähtökohdasta, sillä eläimen toimijuutta on hankala tutkia, sillä eläimet eivät jätä jälkeensä vielä historiantutkimuksessa hyödynnettäviä lähteitä. Tutkin tämän takia työssäni kissan historiaa ihmisen lähtökohdasta. Käytän tutkimuksessani tekstejä kissoista, joita ihmiset ovat kirjoittaneet. Weirin ja Simpsonin teksteistä löytyy mainintoja kissojen omasta toimijuudesta, esimerkiksi miten ne ovat käyttäytyneet, reagoineet ja toimineet erilaisissa tilanteissa. Hyödynnän näitä mainintoja, mikäli se on mielekästä tutkimukseni kannalta, mutta varsinaisessa keskiössä tutkimuksessani on ihmisen suhde kissoihin.

Ritvo on keskeisin tutkija viktoriaanisen ajan Britannian lemmikkikulttuurin alalla. Hänen teoksensa *The animal estate - The English and other creatures in the Victorian Age* (1987), on mainittu lähteenä useassa muussa hyödyntämässäni tutkimuskirjallisuudessa. Ritvon tutkimustyö on ollut alalla uraauurtavaa ja hyvin merkittävää. Teos käsittelee alkuun ihmisten suhdetta eläimeen yleisellä tasolla 1800-luvun Britanniassa. Ritvo tutkii teoksessaan dog fancyn ja cat fancyn historiaa ja merkitystä viktoriaanisen ajan yhteiskunnalle ja ihmisille. Ritvo tutkii kissanäyttelyiden historiaa ja niiden tarkoitusta, ja hän hyödyntää tutkimuksessaan esimerkiksi Weiriä lähteenä. Ritvon tutkimus antaa työlleni näkökulmia viktoriaanisen ajan lemmikkikulttuuriin. Ritvon teos on lähes ainoita teoksia, joita minun oli mahdollista saada haltuuni työtäni varten, jossa käsitellään itse cat

³⁹ Syrjämaa 2019, 158.

⁴⁰ Brantz 2010, 2.

fancy -ilmiötä. Tästä syystä hänen teoksensa on työlleni erittäin merkittävä ilmiön kontekstin ymmärtämisen kannalta.

Hyödyllisiä näkökulmia ja tietoa tarjoaa Amaton teos *Beastly Possessions: Animals in Victorian Consumer Culture* (2015), joka keskittyy lemmikkien pidon sosiaalisiin merkityksiin. Erityistä on Amaton tutkimus sukupuoli-identiteetin ja lemmikkien pidon välillä: kissat yhdistettiin feminiinisyyteen ja koirat maskuliinisuuteen. Amato tutkii luokkayhteiskunnan ja kulutusyhteiskunnan vaikutusta lemmikkien pitoon ja tapoihin. Sukupuolentutkija Teresa Mangumin artikkeli *Animal Angst: Victorians Memorialize their Pets* (2007) tarjoaa näkökulmia aikakauden mielikuviin ja ajatuksiin eläimistä. Mangumin artikkeli käsittelee monipuolisesti lemmikkeihin liitettyjä tunteita ja omistajuuden ajatuksen ongelmallisuutta.

Historioitsijoiden Hilda Keanin ja Philip Howellin artikkelikokoelma *The Routledge Companion to Animal–Human History* (2019) sisältää useiden tutkijoiden eläinhistoriaa käsitteleviä artikkeleita. Teos osallistuu heidän mukaansa nykyaikaiseen keskusteluun ihmisen ja eläimen välisestä historiasta. Keanin ja Howellin mukaan ajatus siitä, että muiden kuin ihmisten toimijuus historian luomisessa on saanut enenevässä määrin tunnustusta.⁴¹ Teoksen johdannossa Kean ja Howell pohtivat eläinhistorian tutkimuksen kenttää ja eläimen toimijuutta ja toteavat, että vaikka yleinen luulo on ollut, ettei eläimellä ole omaa toimijuutta, tämä oletamus on väärä.⁴² Teoksen sisältämät artikkelit tarjoavat työlleni hyödyllisiä näkökulmia ihmisen suhteesta eläimeen, ajatuksiin eläimen toimijuudesta sekä työkaluja eläinhistorian tutkimuksen tekoon.

Keanin ja Howellin artikkelikokoelmasta työlleni hedelmällisiä ovat erityisesti historioitsija Ingrid H. Taguen artikkeli *The history of emotional attachment to animals*, kirjallisuuden tutkijan Jennifer McDonellin artikkeli *Representing animals in the literature of victorian britain* sekä eri alojen tutkijoiden Neil Pembertonin, Julie-Marie Strangen ja Michael Worboysin artikkeli *Breeding and breed*. Taguen artikkeli käsittelee ihmisten muodostamia tunnesiteitä eläimiin. Erityisesti hänen ajatuksensa lemmikkien suosion noususta 1800-luvun Britanniassa sekä näkökulmansa tunteiden ja kiintymyksen tutkimukseen ovat työlleni hyödyllisiä. McDonnell tutkii artikkelissaan eläimiä osana viktoriaanista kulttuuria ajan kirjallisuuden kautta, ja hänen työssään hyödyllisiä näkökulmia omalle työlleni on esimerkiksi aikakauden ihmisten ajattelun ja yhteiskunnan ymmärtäminen. Pembertonin,

⁴¹ Kean & Howell 2019, i.

⁴² Kean & Howell 2019, 7.

Strangen ja Worboysin artikkeli tarjoaa ajatuksia eläinroduista, niiden synnystä, luomisesta sekä luokittelusta. Tämä on työlleni keskeistä, sillä tutkin kissarotujen muodostumista ja muokkaamista sekä rotujen määritelmää. Heidän artikkelinsa käsittelee enimmäkseen koiria, mutta eläinten jalostuksen takana vaikuttanut ajatusmaailma on lemmikkieläinten kohdalla samanlainen. Nämä kolme artikkelia kyseisestä teoksesta antavat työlleni näkökulmia niin itse tutkimuksen tekoon ja eettisyyteen, sekä myös paljon hyödynnettäviä tutkimustuloksia.

Eläinten tuominen osaksi historian tutkimusta on haasteellista. Vaikka aiemmin todettu eläinten oma toimijuus on nykyään alalla tunnustettu asia, eläinten historiaa tutkitaan lähes aina ihmislähtöisestä näkökulmasta. Eläinhistorian tutkimuksella on alana paljon tarjottavaa, sillä eläimet ovat aina olleet osa ihmisen elämää ja yhteiskuntia. Eläinten sivuuttaminen ei ole siis mahdollista, mutta eläinhistorian tutkimuksen kenttä on vielä muotoutumassa. Howell kirjoittaa näistä ongelmista artikkelissaan *The triumph of animal history?* (2019), että ala kärsii vielä esimerkiksi tutkijoiden välisen yhteistyön puutteesta ja alan painotuksien kiistanalaisuudesta.⁴³ Tehtävää tutkimusalan kentällä itsessään on vielä, mikä osaltaan näkyy oman työni tutkimuskirjallisuuden hyödynnettävyydessä, sillä tutkijat eivät ole yksimielisiä esimerkiksi eläinten toimijuuden tutkimisesta tai ihmisten suhtautumisesta eläimiin eri aikakausina. Toinen ongelma alalla liittyy eläinsuojelun kysymyksiin, joita Howell on myös artikkelissaan käsitellyt. Eläinhistorian suosion nousun seurauksena alan tutkimustuloksia on hyödynnetty eläinsuojelukysymyksiä koskevissa poliittisissa keskusteluissa. Tämä on Howellin mukaan epämieluisaa, sillä historioitsijoiden ja muiden tutkijoiden tulisi tavoitella objektiivista totuutta.⁴⁴ Howell nostaa myös esille sen näkökulman, että historioitsija voi kokea moraalista velvollisuutta kertoa ihmisten käsissä vääryyttä kokeneiden eläinten historiaa, sillä eläimet eivät sitä pysty itse kertomaan.⁴⁵ Pohdin, miten paljon eläinhistorian tutkimuksessa on tutkijan oman näkökulman ja eettisyyden vaikutteita. Täysi objektiivisuus ei tutkijalle ole saavutettavissa, vaikka se onkin tavoiteltava ideaali, joten pohdin tutkimuskirjallisuutta lukiessani mahdollisia tutkijan oman näkökulman aiheuttamia ongelmia tutkimukselle. Tämä on myös omalle työlleni keskeistä, sillä esimerkiksi jotkin alkuperäisaineistoni sisältämät kissoihin liittyvät neuvot ovat nykyajan lukijoiden silmien katsoen vaarallisia tai katsottavissa jopa eläinsuojelurikoksiksi. Pohdin näitä alkuperäislähteiden asioita peilaten niiden ajallista kontekstia vasten välttääkseni mahdollista anakronismia tulkinnoissani. Oman näkökulmani

⁴³ Howell 2019, 523.

⁴⁴ Howell 2019, 522.

⁴⁵ Howell 2019, 526.

ja lähtökohtani on otettava myös huomioon, sillä työni aihe käsittelee eläinten hyvinvointia, ja on siten eettisesti latautunut.

Työni metodina käytän laadullista sisällönanalyysia, lähdekritiikkiä sekä kontekstualisointia. Laadullisella sisällönanalyysillä tarkoitetaan tutkijoiden Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven teoksen *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (2018) mukaan menetelmää, jossa pyritään saamaan kuvattavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Menetelmää voidaan käyttää tutkimaan mitä tahansa kirjallista dokumenttia. Tuomen ja Sarajärven mukaan analyysia tehdään tutkimuksen jokaisessa vaiheessa, ja prosessina tämä perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan, jossa aineisto hajotetaan ensin osiin ja sen jälkeen kootaan uudestaan loogiseksi kokonaisuudeksi. Käytän tätä menetelmää lukiessani ja tutkiessani Weirin ja Simpsonin teoksia, ja pyrin muodostamaan teoksien teksteistä ja osista kokonaisuuden, jonka avulla ymmärrän cat fancy -ilmiötä. Valitsin heidän teoksistaan työhöni neljä erilaista teemaa, joiden avulla tutkin kyseistä ilmiötä. Valitsin teemoiksi eläinsuojelutyön ja järjestäytyneen toiminnan, kissanäyttelyt, rodunjalostuksen sekä kissojen pidon ja kasvatuksen. Weirin ja Simpsonin teoksia ei ole jaettu tällaisiin osioihin, mutta niissä on esimerkiksi omat lukunsa näyttelytoiminnalle. Teemojen jaottelun tarkoituksena on tarkastella kissan asemaa ja merkitystä ensin yhteiskunnallisesta näkökulmasta ja tämän jälkeen yksilön ja kodin näkökulmasta. Jaottelun tarkoituksena on tarkastella kissan asemaa lemmikkieläimenä ja cat fancy -ilmiötä kokonaisvaltaisesti.

Lähdekritiikki on metodina yksi historiantutkimuksen kulmakiviä, joten analysoin Simpsonin ja Weirin tekstejä tätä näkökulmaa hyödyntäen. Heidän tekstinsä ovat ihmisten tuottamia, joten niiden sisältö on aina kirjoitettu kirjoittajan omasta näkökulmasta, eikä siten teoksissa esitetyjä asioita tule ymmärtää suoraan faktoina. Tähän prosessiin tarvitsen kontekstualisointia, jossa sijoitan Simpsonin ja Weirin teokset osaksi omaa aikakauttaan, sekä muiden tutkijoiden esittämiä tutkimustuloksia vasten. Weirin ja Simpsonin teosten analysoimiseen lähdekritiikkiä ja kontekstualisointia hyödyntäen käytän Philip Müllerin artikkelia *Understanding history: Hermeneutics and source criticism in historical scholarship* sekä David Carlsonin artikkelia *Autobiography*. Artikkelit ovat osa Miriam Dobsonin ja Benjamin Ziemannin toimittamaa teosta *Reading Primary Sources - The Interpretation of Texts from Nineteenth and Twentieth Century History* (2020). Müllerin mukaan historian ymmärtäminen tarkoittaa ensin valitun ilmiön ymmärtämistä irrallaan, ja sen jälkeen historioitsija sijoittaa tuloksensa osaksi laajempaa kontekstia ja antaa siten tälle merkityksen.⁴⁶

⁴⁶ Müller 2020, 30.

Hyödynnän tätä näkökulmaa tutkiessani cat fancy -ilmiötä erillisenä, ja sen jälkeen sijoittamalla sen osaksi laajempaa kontekstia. Weirin ja Simpsonin teokset perustuvat vahvasti heidän ja muiden ihmisten kokemuksille, joten Carlsonin neuvot omaelämäkertojen tutkimisesta ovat työlleni hyödyllisiä. Vaikka kumpikaan teos ei suoranaisesti ole omaelämäkerta, ne ovat tekstilajiltaan ja sisällöltään samankaltaisia tällaisten teosten kanssa. Omaelämäkertojen kirjoittavat pohjaavat tekstinsä omiin kokemuksiinsa, mikä on samanlaista Weirin ja Simpsonin kohdalla.

Weirin ja Simpsonin opaskirjojen avulla tutkin, millaisilla keinoilla he ja muut kissaharrastajat yrittivät parantaa kissojen hyvinvointia ja arvostusta lemmikkinä. Keskityn siis heidän antamiinsa kissan hoitoa ja jalostusta koskeviin neuvoihin, sekä käsittelen näyttelytoimintaa ja eläinsuojelutyötä tästä näkökulmasta. Tutkimuskysymykseni on, millaisilla toimilla cat fancy -harrastajat pyrkivät vaikuttamaan kissan arvon nostamiseen lemmikkieläimenä? Keinojen vaikutukset ja toimivuus jäävät suurelta osin työni ulkopuolelle, sillä lähdemateriaalit eivät käsittele vaikutuksia juurikaan. Simpsonin teoksesta löytyy joitain mainintoja asiasta, mutta muutoin keinojen vaikutuksien tutkiminen jää työni ulkopuolelle.

Tutkimuksessani on asioita, joihin kiinnitän erityistä huomiota. Teoksissa mainitut kissan hoitoon ja pitoon annetut neuvot ovat olleet oman aikansa käsityksiä. Monet kissan lääkitsemiseen ja ruokintaan liittyvät neuvot näyttävät nykylukijalle jopa vaarallisina, mutta aikalaisille neuvot ovat olleet vallitseva käsitys parhaasta toimintatavasta. Tietynlainen anakronismiin sortuminen onkin riskinä tutkittaessa Weirin ja Simpsonin kissojen hyvinvointia koskevia neuvoja, mutta pyrin tunnistamaan tämän ongelman työssäni. Toisena kiinnitän erityistä huomiota oppaiden sisältöön koskien kissojen negatiivisia puolia, tai pikemminkin niiden puutetta. Teokset ovat opaskirjoja, joiden tarkoituksena on neuvoa ihmisiä kissan pidosta ja kasvatuksesta, mutta samalla niiden tarkoituksena on ollut tehdä kissasta kiinnostava ja arvostettu lemmikkieläin. Pohdin työssäni, onko teoksissa mahdollisesti jätetty kertomatta kissojen pidon negatiivisia puolia.

2. Esille ja yhteiskunnalliseksi aiheeksi – kissa julkisuudessa

Ensimmäisessä alaluvussa keskityn kissan paikkaan yhteiskunnassa lemmikkinä. Kissa oli ollut epäsuosittu lemmikki vuosisadan alussa, mutta 1800-luvun lopulle tultaessa kissan tilanne oli muuttunut. Tämän muutoksen ymmärtäminen on keskeistä tutkittaessa lähtökohtia, joista Weir ja Simpson pyrkivät vaikuttamaan kissan arvostukseen lemmikkieläimenä. Käsittelen alaluvussa eläinsuojelutoimintaa sekä eläinsuojelulakeja, joilla on ollut vaikutusta eläinten ja erityisesti kissan aseman parantamiseen. Pohdin myös viktoriaanisen yhteiskunnan ihmisten ajatuksia ja suhdetta eläimiin. Weirin ja Simpsonin teoksista käsittelen heidän ajatuksiaan ja toiveitaan kissan aseman parantamisen suhteen. Tutkin myös viktoriaanisen yhteiskunnan sukupuolittuneita rakenteita, sillä ne vaikuttivat osaltaan kissojen asemaan lemmikkieläimenä.

Kissanäyttelyiden järjestämisellä oli moninaisia merkityksiä kissan asemaan. Viktoriaanisen ajan luokkayhteiskunnassa omistetulla tavaramalla oli merkitystä, ja lemmikit rinnastettiin tällaiseen omistettuun tavarahan. Harvinaisuus ja erikoisuus oli tavoiteltua kaikessa tavarassa sisustuksesta pukeutumiseen. Suurelle yleisölle suunnattujen näyttelyiden järjestäminen tuki tätä ideaalia, sillä näyttelyissä oli esillä erikoisia ja harvinaisia esineitä, keksintöjä sekä eläimiä. Syrjämaan mukaan erilaisten näyttelyiden järjestäminen oli aikakaudelle tyypillistä, ja niiden tarkoituksena oli olla hyödyllisiä ja opettavia yhteiskunnan kansalaisille.⁴⁷ Eläinnäyttelyt itsessään eivät siis olleet erikoinen tapahtuma, vaan erityistä kissanäyttelyissä oli nimenomaan kissat.

Toisessa alaluvussa tutkin kissanäyttelytoimintaa ja sen tarkoitusta. Weirin ja Simpsonin teokset käsittelevät näyttelyitä laajasti. Weirin teoksessa näyttelyitä käsittelevä osa on suppeampi kuin Simpsonin, tosin Weirin teos on sivumäärältään muutoinkin lyhyempi. Weir kirjoittaa heti teoksensa alussa, että hän on teoksen esipuheen kirjoittamishetkellä irtautunut näyttelytoiminnasta, sillä hänen mielestään the National Cat Clubin jäseniä kiinnostaa enemmän palkintojen voittaminen kuin kissan hyvinvoinnin edistäminen.⁴⁸ Tämä voi olla syynä, miksi Weir ei käsittele teoksessaan itse käytännön tason näyttelytoimintaa kovinkaan laajasti, mikäli hän on pettynyt yhdistyksen toimintaan ja siten irtautunut siitä. Simpsonin teoksessa nämä teemat kattavat suuren osan teoksesta. Hänen teoksessaan on näyttelytoiminnalle varattu kokonaan oma lukunsa, ja tämän jälkeen löytyy kymmeniä lukuja, jotka käsittelevät erilaisia kissarotuja. Näissä luvuissa on runsaasti mainintoja

⁴⁷ Syrjämaa 2017, 72.

⁴⁸ Weir 1892, XIV

näyttelytoiminnasta. Tutkin näiden teemojen avulla, miten eläinsuojelu- ja näyttelytoiminnalla pyrittiin vaikuttamaan kissan arvon nostamiseen lemmikkieläimenä.

2.1. Kissan paikka yhteiskunnassa

Viktoriaanisen ajan yhteiskunta oli luokkajakoinen ja sukupuolittunut. Erot eri yhteiskuntaluokkien ja sukupuolien välillä olivat vahvat. Lemmikit, kuten muutkin viktoriaanisen yhteiskunnan kulutustarvikkeet, olivat keino ilmentää omaa yhteiskuntaluokkaa sekä sukupuolittuneita asenteita ja odotuksia. Tässä aluvuossa tutkin, miten kissaan suhtauduttiin eri yhteiskuntaluokkien keskuudessa, sekä miten kissan arvon nostattamiseksi sen vahva sukupuolisidonnaisuus naiseuteen ja feminiinisyyteen oli esteenä arvostuksen nostolle. Tutkin myös eläinsuojelulakeja, sillä eläinsuojelujärjestöjen perustamisella oli vaikutus 1800-luvun Britanniassa kissan yhteiskunnalliseen asemaan, ja yhdistystoiminnan takana vaikuttajat olivat usein naisia.

Amato on tutkinut yhteiskuntaluokkien eroja lemmikkien pidossa verraten yläluokan, keskiluokan sekä työväenluokan tapoja ja suhtautumista. Lemmikkien pidosta tuli 1800-luvun loppuun mennessä osa massatuotantoyhteiskuntaa, joka kosketti myös työväenluokkaa. Amaton mukaan aiemmin on tutkittu lähinnä yläluokan lemmikkien pitoa. Hänen mukaansa aikalaislähteissä useimmat kirjoittajat, jotka kirjoittivat lemmikkien pidosta, olivat ylempää keskiluokkaa sekä keskiluokkaa. Pienituloisten ihmisten lemmikkien pidosta ja tavoista ei Amaton mukaan ole säilynyt yhtä paljon lähteitä. Kuitenkin tiedetään, että pienituloiset ihmiset pitivät myös lemmikkejä, mutta käyttivät niihin suhteessa paljon vähemmän rahaa kuin ylemmät luokat.⁴⁹ Lemmikkien omistajuus siis kosketti 1800-luvun loppuun tultaessa jokaista yhteiskuntaluokkaa, mutta tavat huolehtia lemmikeistä vaihtelivat.

1800-luvulla tapahtui merkittävä muutos ihmisten suhtautumisessa eläimiin Britanniassa. Ritvon mukaan vuosisadan alun ihmiset olisivat olleet todella hämmentyneitä, mikäli olisivat kuulleet että heitä vuosisadan lopussa kiiteltäisiin eläinten hyvästä kohtelusta. Ritvon mukaan esimerkiksi kukkotappelut ja muut eläimille kärsimystä aiheuttavat lajit olivat suosittu vapaa-ajan harrastus.⁵⁰ Samanaikaisesti Britannia oli siten edistyksellinen eläinsuojelun saralla, mutta maassa esiintyi silti eläinten huonoa kohtelua. Ritvon mukaan kokonaisen vuosisadan ajalta ihmisten asenteiden ymmärtäminen eläimiä kohtaan on kuitenkin haasteellista, sillä asenteet vaihtelivat, ja historiallisten

⁴⁹ Amato 2015, 22.

⁵⁰ Ritvo 1994, 106.

lähteiden määrä on valtava.⁵¹ Historiantutkimuksessa ylipäättään asenteiden ja suhtautumisen ymmärtäminen on haastavaa, sillä ihmiset eivät yleensä jätä jälkeensä lähteitä, joista selviää heidän täydellinen ja objektiivinen motiivinsa. 1800-luvulla tapahtunutta muutosta eläimiin suhtautumisessa tutkin eläinsuojeluliikkeen sekä eläinsuojelulakien kautta, sillä ne kertovat konkreettisista toimista, joita tällä ajanjaksolla tehtiin eläinten ja erityisesti kissan hyvinvoinnin edistämiseksi.

Historioitsija Brian Harrison on tutkinut eläinten ja valtion suhdetta 1800-luvun Britanniassa. Harrisonin mukaan eläinsuojelulakien säätäminen alkoi vuosisadan alkupuolella, koskien enimmäkseen hevosia ja karjaa. Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals (RSPCA) perustettiin vuonna 1824.⁵² Järjestön tarkoituksena oli huolehtia eläinten hyvinvoinnista. Harrisonin mukaan 1800-luvulla eläinten suojeluun keskityttiin kahdella eri tavalla: laajentamalla lainsäädäntöä sekä eläinsuojelutoimintaa.⁵³ Järjestöllä oli omat poliisivoimansa, joiden tehtävänä oli taistella eläimiin kohdistuvaa julmuutta vastaan.⁵⁴ Harrisonin mukaan Britanniassa esiintyi ongelmia ja vastustusta eläinsuojelutyön edistämiseksi, johtuen viktoriaanisen ajan ihmisten suhteesta valtioon. Valtion puuttumista ihmisten elämään ja varsinkin kodin ympäristöön paheksuttiin.⁵⁵ Tämä näkyi esimerkiksi RSPCA:n toiminnassa ja pyrkimyksissä lainsäädännön laajentamiseen: yksityisissä tiloissa tapahtuviin asioihin puuttuminen koettiin mahdottomaksi, joten toiminta keskittyi julkisen tilan rikkomuksiin puuttumiseen. Erityisesti vivisektion⁵⁶ harjoittamisen kieltäminen koettiin vaikeana, sillä tätä tapahtui yksityisissä tiloissa.⁵⁷ Kysymys kissojen vivisektiosta oli aiheena eläinsuojelulakeja säädettäessä.⁵⁸ Tästä voidaan päätellä, että kysymys kissojen vivisektion harjoittamisesta koettiin yhteiskunnallisena ongelmana. Flegelin mukaan erityisesti naiset olivat äänekkäimpiä vivisektion vastustajia.⁵⁹

Simpson mainitsee teoksessaan Lontoossa sijaitsevan kodittomien kissojen hoitopaikan, joka on perustettu vuonna 1896.⁶⁰ Mangumin mukaan koirille oli vastaava yhdistys, nimeltään Home for

⁵¹ Ritvo 1994, 122.

⁵² Harrison 1973, 788.

⁵³ Harrison 1973, 787.

⁵⁴ Ritvo 1994, 107.

⁵⁵ Harrison 1973, 787.

⁵⁶ Vivisektio tarkoittaa elävän eläimen leikkelyä tieteellisessä kokeessa.

⁵⁷ Harrison 1973, 817.

⁵⁸ Kean 2018, 14.

⁵⁹ Flegel 2015, 59.

⁶⁰ Simpson 1903, 32–33.

Lost and Starving Dogs, joka oli perustettu vuonna 1871.⁶¹ Vuoteen 1901 mennessä kyseiselle kodittomien kissojen hoitopaikalle oli Simpsonin mukaan toimitettu yhteensä jopa 47 212 koditonta kissaa. Keskimäärin kissoja tulee viikoissa noin kolmesataa. Simpsonin mukaan jopa kahdeksankymmentä prosenttia yhdistykselle tuoduista kissoista joudutaan lopettamaan ensimmäisen päivän aikana. Hän arvioi, että Lontoossa noin joka kolmas kissa on koditon, arvioilta noin 80 000–100 000 kissaa yhteensä. Suurin ongelma syntyy kesäisin, jolloin omistajat hylkäävät kissansa lomiansa ajaksi, jolloin kissa lähtee kadulle etsimään ruokaa ja suojaa.

Hyväntekeväisyysyhdistyksien perustajat ja ylläpitäjät kohtaavat Simpsonin mukaan pilkkaa, sillä yleisesti ihmisten mielestä kissa ei ansaitse huolenpitoa eikä kiltteyttä.⁶² Kissojen hylkääminen kesän ajaksi oli laajasti tiedostettu ongelma, johon myös RSPCA puuttui. Keanin mukaan käytännöstä haluttiin tehdä rangaistavaa lakien avulla.⁶³

RSPCA:n toiminta sai aikaan useita uusia eläinsuojelulakeja 1800-luvulla ja järjestö edisti eläinten suojelua. Lakien säätäminen ei kuitenkaan lopettanut eläinten huonoa kohtelua. McDonnellin mukaan eläinten huono kohtelu teollisuudessa ja kuljetuksessa, sekä erityisesti koirien käyttö tieteellisissä kokeissa, jopa laajeni. Lisäksi määrällisesti lemmikkien pito ja jalostus näyttelytarkoituksissa kasvoi.⁶⁴ Tämä on oletettava seuraus eläinnäyttelytoiminnan laajentumisesta sekä suosion kasvusta. McDonnell ottaa artikkelissaan kantaa 1800-luvun lopun eläinten kasvattamisen ja jalostuksen eettisyyteen Britanniassa ja suhtautuu näihin negatiivisesti. Howell esittää omassa artikkelissaan väitteen, että tutkijan ei tulisi ottaa kantaa eläinhistorian saralla menneisyyden toiminnan eettisyyteen, vaan tutkia asiaa objektiivisesti kommentoimatta.⁶⁵ Tutkijan oman äänen tukahduttaminen on kuitenkin haasteellista, kun käsitellään ihmisten ja eläinten välisten suhteiden teemoja, joissa on aina olemassa valtasuhde. Toisaalta voidaan argumentoida, että tutkijan tehtävänä on tuoda esiin eläinten kokemat vääryydet ihmisten toiminnan seurauksena. Eläinsuojelutyön historian tutkiminen on tästä syystä haasteellista, sillä alan tutkijoiden katsomukset tutkimuksen teon näkökulmista eivät ole samanlaisia.

Eläinsuojeluyhdistykset eivät olleet ainoita yhdistyksiä, jotka edistivät kissan kohtelun parantamista. Kissanäyttelyiden järjestämiseen tarvittiin organisoitunutta toimintaa, joita

⁶¹ Mangum 2007, 15.

⁶² Simpson 1903, 32–33.

⁶³ Kean 2018, 14–15.

⁶⁴ McDonnell 2019, 230.

⁶⁵ Howell 2019, 527.

järjestämään perustettiin kaksi merkittävää yhdistystä: the National Cat Club (1887)⁶⁶ sekä the Cat Club. Simpsonin mukaan the National Cat Club oli vastuussa Kristallipalatsin vuotuisten näyttelyiden järjestämisestä, ja the Cat Club Westminsterin näyttelyiden. Nämä olivat kaksi suurinta vuotuisia näyttelyä. Kahden eri yhdistyksen olemassaolo on Simpsonin mukaan ongelma, sillä ne molemmat pitävät omaa rekisteriään kissoista. Tämä on hänen mukaansa hämmentävää näyttelytuomareille ja näyttelyihin osallistuville kissojen omistajille, ja molempien yhdistyksien jäsenyydet maksavat. Simpson ehdottaakin yhtenäisen rekisterin perustamista toiminnan helpottamiseksi.⁶⁷ Tämä tapahtuikin hieman myöhemmin, ja vuonna 1910 yhdistykset yhdistyivät ja muodostivat yhdistyksen the Governing Council of the Cat Fancy.⁶⁸

Kahden yhdistyksen välinen yhteistyö oli Simpsonin mukaan välillä kivikkoista. The National Cat Club oli hänen mukaansa vastikään luonut uuden säännön, jonka mukaan he eivät ota omiin näyttelyihinsä esille kissoja, jotka ovat the Cat Clubin rekisterissä. Tämä luo Simpsonin mukaan ongelmia kasvattajille, joilla on suuret määrät kissoja. Tämä vaikeuttaa kasvattajien pyrkimyksiä voittaa palkintoja ja myydä kissojaan. Myös tästä syystä Simpson toivoo tulevaisuudelle yhteistä yhtä rekisteriä.⁶⁹ Kahden yhdistyksen välillä esiintyi siis kilpailua kissoista ja niiden kasvattajista, mikä vaikeutti toimintaa kasvattajien ja näyttelytuomareiden näkökulmasta. Cat fancyn toiminta oli 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa vielä järjestäytymässä, joten ongelmia organisoinnissa voidaan olettaa esiintyvän Simpsonin kuvaamalla tavalla.

Yhdistykset harjoittivat muutakin toimintaa kuin vain näyttelyjen käytännönjärjestelyjä. Simpsonin mukaan the Cat Club järjesti ensimmäisen näyttelynsä 1889 Stephen's Hallissa, Westminsterissä. Näyttelyn tarkoituksena oli kissojen näyttelyjen lisäksi kerätä rahaa hyväntekeväisyyteen. Vuonna 1901 kohteeksi valikoitui lastensairaala, jonka saaman lahjoituksen summa oli sata⁷⁰ puntaa. Lahjoituksen määrä oli merkittävän suuri.⁷¹ Simpsonin mukaan kissanäyttelyiden järjestämisen ohella the Cat Club harjoitti siten lisäksi menestyksestä hyväntekeväisyyttä vuotuisen ison näyttelynsä ohella.

⁶⁶ Amato 2015, 28–29.

⁶⁷ Simpson 1903, 78.

⁶⁸ Rogers 2006, 108.

⁶⁹ Simpson 1902, 78–79.

⁷⁰ Sata puntaa vuonna 1901 on vuonna 2022 arvoltaan noin 9362 puntaa. Bank of England. Verkkosivusto.

⁷¹ Simpson 1903, 28.

Amato on tutkinut yhdistyksien vaikutusta kissojen arvostukseen. 1800-luvulla kissan arvostus lemmikkieläimenä oli marginaalista, mutta the National Cat Clubin perustaminen sai aikaan muutoksen. Yhdistyksen perustajat ja jäsenet olivat enimmäkseen keskiluokkaisia.⁷² Tämä kertoo kissojen kasvatuksen ja näyttelytoiminnan saaneen kiinnostusta muuallakin kuin vain yläluokan keskuudessa. Keskiluokkaan kuulumisen määritelmä kyseisenä aikana oli Amaton mukaan laaja: keskiluokkaan kuuluvien perheiden tulotaso vaihteli 150 ja 1000 punnan vuotuisen tulotason välillä.⁷³ Keskiluokka siis ollut yhtenäinen tulotasoiltaan, vaan hajontaa oli runsaasti. Kissojen kasvatusta näyttelytoimintaa varten vaati varoja, joten voidaan päätellä, että the National Cat Clubin perustajat olivat todennäköisesti keskiluokan sisällä tulotason yläpäässä. Lisänä kissojen arvostuksen nostattamiseksi yhdistyksen jäsenet käyttivät näyttelyitä keinona nostaa omaa sosiaalista statustaan.⁷⁴

Amato on tutkinut kissan arvon nostatuksen prosessin haasteita. Merkittävä haaste on Amaton mukaan se, että the National Cat Clubin jäsenet olivat enimmäkseen naisia. Tämä oli ongelmallista, sillä naiset saivat eläinharrastajina osakseen pilkkaa. Yhdistyksen perustamisen jälkeenkään kissat eivät saaneet samanlaista arvostusta kuin muut eläimet, johtuen niiden yhdistämisestä feminiinisyyteen ja naiseuteen. Kun kissasta tuli Amaton mukaan viimein statuseläin, sitä käytettiin vahvistamaan sukupuoliroolien olemassaoloa.⁷⁵ Tästä voidaan päätellä, että vaikka kissa saikin osakseen arvostusta, se oli silti vähemmän arvostettu lemmikkieläin kuin muut, sillä se yhdistettiin naiseuteen.

Naisten lemmikinomistajuuteen suhtauduttiin varsinkin 1800-luvun puolivälin jälkeen eri tavalla kuin miesten. Syynä tähän oli Flegelin mukaan vakava sosiaalinen ongelma: naimattomat naiset⁷⁶. Naimattomien naisten määrä kasvoi vuosisadan puolivälistä alkaen. Naisten tuli olla kodin ja äitiyden symboleita, joten naimaton nainen ei toteuttanut tätä yhteiskunnan ideaalia. Naisten lemmikinomistajuus muodostui ongelmaksi: lemmikkien pidon katsottiin olevan naiselle sopimatonta ajanvietettä, sillä se vei huomioon pois muista tärkeimmistä asioista.⁷⁷ Flegelin mukaan samaan aikaan syntyi käsitys niin kutsuista hulluista kissanaisista. Nämä naiset eivät täyttäneet yhteiskunnan heille luomaa roolia äiteinä ja kodinhengittäjinä, vaan olivat naimattomia ja omistivat

⁷² Amato 2015, 28–29.

⁷³ Amato 2015, 14.

⁷⁴ Amato 2015, 28–29.

⁷⁵ Amato 2015, 72.

⁷⁶ Flegel käyttää englanninkielistä sana *spinster*, eli suomeksi käännettynä vanhapiika tai naimaton nainen.

⁷⁷ Flegel 2015, 57.

kissoja. Näitä naisia halveksuttiin ja pilkattiin tästä syystä.⁷⁸ Simpson on myös tällainen naimaton nainen, joka omisti kissoja, joten voidaan olettaa, että hän sai mahdollisesti osakseen yhteiskunnallista tuomitsemista omasta elämäntyylisestäään. Simpson ei itse mainitse tällaista kritiikkiä, mutta hänen teoksensa onkin kaikille kissoista kiinnostuneille suunnattu opaskirja, eikä siten tällaista kritiikkiä oletettavasti esiinny teoksessa.

Cat fancystä kiinnostuneiden ihmisten välillä oli sukupuolihajontaa. Simpsonin mukaan erityisesti naiset olivat kiinnostuneita kissoista, mutta miesten lukumäärä oli tasaisesti kasvamassa.⁷⁹ Kissojen ollessa nimenomaan naiseuteen liitetty eläin, Simpsonin väite harrastuksen sukupuolittuneisuudesta on oletettavissa. Cat fancy ei ollut yhtä suosittua kuin muiden eläinten parissa harjoitettu toiminta, joten mahdollisesti naisten oli helpompi saada alalla itselleen tilaa. Amaton mukaan erityisesti kissojen representaatioita käytettiin naisten kontrolloinnissa julkisen elämän saralla.⁸⁰ Eläinnäyttelytoiminta oli lähtökohtaisesti miehistä, ja naiset saivat osakseen vastustusta lähtiessään mukaan toimintaan.⁸¹ Britanniassa naisten mahdollisuudet julkisen elämän toimijuuteen olivat rajoitettuja 1800-luvun lopulla. Nämä näkökulmat huomioon ottaen naisten saattoi olla helpompi osallistua nimenomaan kissojen parissa olevaan toimintaan, sillä se ei ollut yhtä suosittua kuin muiden eläinten.

Kissaan liitettiin myös arkista symboliikkaa. Flegelin mukaan kissasta tuli viktoriaanisen kodin symboli erityisesti porvariston kodeissa. Koira oli hänen mukaansa lemmikkieläimenä suositumpi kuin kissa, mutta myös kissalla oli oma paikkansa. Flegelin mukaan 1800-luvulla vallitsi käsitys, ettei kissa kiintynyt omistajiinsa, mutta tämä oli muuttumassa.⁸² Viktoriaanisen kodin ideaali oli tärkeä symboli 1800-luvun yhteiskunnassa, ja kissa yhdistettiin mielikuvissa tarkoituksellisesti tällaiseen ideaaliin harmonisesta ja hyveellisestä kodista. Kissalla oli tehtävänsä tuholaisten torjunnassa, mutta sille myös tarkoituksella annettiin merkityksiä kodin symbolina.⁸³ Keanin mukaan mielikuva kissojen ja kodin yhteydestä kehittyi nimenomaan Kristallipalatsin näyttelyiden seurauksena.⁸⁴ Tavoite nostaa kissan arvoa näyttelytoiminnan avulla oli siten Keanin mukaan onnistunut.

⁷⁸ Flegel 2015, 91.

⁷⁹ Simpson 1903, 25.

⁸⁰ Amato 2015, 8.

⁸¹ Amato 2015, 58.

⁸² Flegel 2015, 60–61.

⁸³ Rogers 2006, 97–98.

⁸⁴ Kean 2018, 21.

1800-luvulla ihmisten ja eläinten suhde muuttui Britanniassa. Eläinsuojeluyhdistykset, näyttelytoimintaa järjestävät yhdistykset sekä naisten laajentunut yhteiskunnallinen osallistuminen loivat uusia mahdollisuuksia mutta myös ongelmia kissan asemalle. Kissan kohdalla toiveet muutoksesta oli kohdistettu erityisesti vivisektion lopettamisen sekä kodittomien kissojen auttamisen saralle. Useimmiten kissan hyvinvoinnin puolustajat olivat naisia, mutta naiset saivat tästä eläinsuojelutyöstä usein osakseen pilkkaa. Naisten kokema arvostelu ei kuitenkaan lopettanut tai estänyt heidän työtään, vaan heidän toimintansa kissan hyvinvoinnin edistämiseksi jatkui. Keanin mukaan muutos ei vielä ollut suurta 1800-luvun lopulle tultaessa, vaan merkittävä muutos kissan hyvinvoinnin eteen tapahtui vasta toisen maailmansodan jälkeen.⁸⁵ Pohja kehitykselle oli luotu kuitenkin 1800-luvun puolivälin jälkeen.

2.2. Esille yleisölle ja voittamaan – kissanäyttelyt

Tässä alaluvussa tutkin kissanäyttelyiden käytäntöjä ja tarkoitusta. Aluksi tutkin Weirin ajatuksia ja tarkoitusta ensimmäisen kissanäyttelyn järjestämiselle vuonna 1871, sillä tämä näyttely käynnisti vuotuisen näyttelyperinteen. Tämän jälkeen tutkin Simpsonin neuvoja ja näkemyksiä näyttelytoiminnan järjestämiseen noin kolmekymmentä vuotta ensimmäisen näyttelyn pitämisen jälkeen. Keskityn näyttelytoiminnan tarkoituksien ja käytäntöjen avulla kartoittamaan, miten näyttelytoiminnan harjoittaminen edisti pyrkimystä nostaa kissan arvoa ja asemaa lemmikkieläimenä.

Erilaisten näyttelyiden järjestäminen oli tyypillistä 1800-luvun puolivälin jälkeisessä Britanniassa, ja ensimmäinen maailmannäyttely järjestettiin vuonna 1851 Lontoon Kristallipalatsissa. Näyttelyn tarkoituksena oli historioitsija Judith Flandersin mukaan todistaa maailmalle, että ihmisestä on tullut luonnon herra.⁸⁶ Näyttelyiden tarkoituksena oli esitellä suurelle yleisölle jotain uutta, kiintoisaa ja ennennäkemätöntä. Näyttelyiden kohteena olivat siis kaikki kansalaiset, eikä vain esimerkiksi tietyt sosiaaliluokat. Tosin käytännön tasolla tämän tavoitteen toteutumisen tutkiminen on vaikeaa tutkimieni kissanäyttelyiden osalta, sillä tietoja kävijöiden sosiaaliluokasta ei kerätty. Kuitenkin Simpson kirjoittaa näyttelyiden kävijämäärien kohonneen tasaisesti.⁸⁷ Tästä voidaan päätellä kiinnostuksen näyttelyitä kohtaan kohonneen ihmisten keskuudessa. Mahdollisesti

⁸⁵ Kean 2018, 24.

⁸⁶ Flanders 2006, 12.

⁸⁷ Simpson 1903, 92–93 & 95.

kasvavan kävijämäärän kautta tavoitettiin ihmisiä eri sosiaaliluokista näyttelykävijöiksi, mutta tästä ei saada täyttä varmuutta.

Kissanäyttelytoiminnan ja cat fancyn järjestäytyessä kissaharrastajat ottivat paljon mallia koiraharrastajilta, sillä heidän toimintansa oli jo järjestäytynyttä. Koira oli ajan suosituin lemmikki, joten koiranäyttelytoiminnan tutkiminen antaa laajemman kontekstin viktoriaanisen ajan eläinnäyttelytoiminnasta. Ritvon mukaan Britannian ensimmäinen ison mittakaavan koiranäyttely järjestettiin Newcastlessa 28. kesäkuuta vuonna 1859.⁸⁸ Aiemmin oli järjestetty pienimuotoisempia koiranäyttelyitä esimerkiksi kahviloissa tai tavernoissa.⁸⁹ Lemmikkikoirien kohonneen määrän seurauksena syntyi tarve järjestää isompia näyttelyitä sekä luoda koirien roturekisteri. Ritvon mukaan koirien pito huvin vuoksi ylempien yhteiskuntaluokkien ulkopuolella oli harvinaisempaa vuosisadan alussa, mutta yleistyi vuosisadan loppua kohden.⁹⁰ Näyttelytoiminnan ympärille syntyi dog fancy -ilmiö, jonka tarkoituksena oli ylläpitää roturekistereitä ja järjestää näyttelytoimintaa. Koirien roturekisterin pito oli Ritvon mukaan uutta, eivätkä käsitteet rotujen puhtaudesta ja ulkonäöstä olleet vuosisadan puolivälissä vielä vakiintuneita.⁹¹ Koiran ohella myös kyyhkysten näyttelytoiminta ja kasvatusta kiinnosti ihmisiä, tätä toimintaa tukemaan perustettiin seura the Columbarian society vuonna 1750.⁹² Järjestäytynyt eläinnäyttelytoiminta ei siis ollut uutta Britanniassa, vaan tällä harrastuksella oli jo pitkät perinteet ennen 1800-luvun loppua, ja näyttelyihin osallistuneiden eläinten ja ihmisten määrä kasvoi merkittävästi vuosisadan loppua kohden.

Eläinnäyttelyperinteen seurauksena myös kissat saivat osansa tästä eläimiin kohdistetusta huomiosta. Koiraharrastajien mallista inspiroituneena Weir järjesti ensimmäisen kissanäyttelyn. Kissanäyttelytoiminta levisi myös muualle, ja Yhdysvalloissa ensimmäinen kissanäyttely järjestettiin New Yorkissa vuonna 1895, Britannian esimerkin jälkeen.⁹³ Weir itse kertoo näyttelyn järjestämisen taustalla olevista ajatuksista:

It is many years ago that, when thinking of the large number of cats kept in London alone, I conceived the idea that it would be well to hold " Cat Shows," so that the different breeds, colours, markings, etc., might be more carefully attended to, and the domestic cat, sitting in front of the fire, would then possess a beauty and an

⁸⁸ Ritvo 1987, 97.

⁸⁹ Amato 2015, 49.

⁹⁰ Ritvo 1987, 85.

⁹¹ Ritvo 1987, 93.

⁹² Amato 2015, 49.

⁹³ Vocelle 2017, 248.

attractiveness to its owner unobserved and unknown because uncultivated heretofore.⁹⁴

Weirin omien sanojen mukaan tarkoituksena oli siis erilaisten kissojen luokittelu ja niiden hyvinvoinnista huolehtiminen. Weirin mukaan oikealla hoidolla kissan kauneus ja viehätysvoima pääsisi valloilleen. Hänen tavastaan kuvailla kissoja välittyi ihailua kissan kauneutta kohtaan. Cat fancy -ilmiössä oli tyypillistä jalostaa kissoja nimenomaan esteettisin perustein, joten Weirin esiin tuoma kauneuden näkökulma ei ole yllättävää. Weirin tapa yleisesti hänen teoksessaan kirjoittaa kissoista sisältää paljon adjektiiveja, joista voi päätellä hänen suhteensa kissoihin sisältäneen ihailun tunnetta ja kiintymystä:

That is why I instituted this Cat Show; I wish every one to see how beautiful a well-cared-for cat is, and how docile, gentle, and may I use the term? cossetty. Why should not the cat that sits purring in front of us before the fire be an object of interest, and be selected for its colour, markings, and form?⁹⁵

Ritvo ja Kean ovat esittäneet erilaisia tulkintoja Weirin tarkoituseristä ensimmäisen kissanäyttelyn järjestämiselle. Weirin tavoite näyttelyn järjestämiselle oli Ritvon mukaan taksonominen⁹⁶, ja Weirin tavoitteet liittyivät hänen mukaansa erilaisten kissojen esittelyyn ja niiden eroavaisuuksien luokittelukategorioiden luomiseen.⁹⁷ Ritvon mukaan kissoista ei ollut olemassa selkeitä rotukategorioita toisin kuin koirista, joten Weir koki tärkeäksi tehtäväksi tällaisten kategorioiden luomisen.⁹⁸ Kean taas esittää Weirin tavoitteeksi ensimmäisen näyttelyn järjestämiselle olleen siihen vaikuttaminen, miten tavalliset ihmiset suhtautuvat kissoihin. Kean lisää, että Weirin tarkoituksena oli, että kohtaaminen kauniiksi jalostetun kissan kanssa siirtäisi mahdollisesti syntyvän empatian tunteen koskemaan myös tavallisia kissoja.⁹⁹ Keanin ajatusta Weirin tavoitteesta tukee myös aiemmin esitetty lainaus, jossa Weir kuvailee kissojen kauneuden tulevan esiin hyvän hoidon avulla.¹⁰⁰ Tulkitsen Weirin omasta tekstistä sekä Ritvon että Keanin olevan oikeassa tämän tarkoituseristä näyttelyn järjestämille.

Weirin tavoitteita ensimmäisen näyttelyn järjestämiselle oli siis rotukategorioiden luominen kissoille sekä saada ihmiset arvostamaan kissaa lemmikkieläimenä. Koirista vastaavanlaista rekisteriä oli jo koottu, joten tarve kissojen omalle rekisterille oli ilmeinen, jotta niitä voitiin

⁹⁴ Weir 1892, 2.

⁹⁵ Weir 1892, 4.

⁹⁶ Taksonomialla tarkoitetaan tieteellistä luokittelua, jossa eliöitä lajitellaan erilaisiin kategorioihin, eli taksoneihin.

⁹⁷ Ritvo 1987, 117.

⁹⁸ Ritvo 1987, 116.

⁹⁹ Kean 2018, 21.

¹⁰⁰ Weir 1892, 2.

luokitella ja arvostella näyttelyissä. Ritvon mukaan koirien rekisteri oli myös saanut alkunsa harrastelijoiden pyrkimyksestä välttää sekaannusta rotujen välillä.¹⁰¹ Kissojen kategorisointi oli vaikeaa, sillä toisin kuin koirat, kissat eivät fyysisesti eronneet toisistaan muutoin kuin turkin värin perusteella.¹⁰² Taksonomian tarve oli siis suuri. Weirin teoksesta sekä Keanin tulkinnan perusteella aito välittämisenhalu kissoista oli myös vahva motivaatio, ja tämä on erityisen merkityksellistä tutkimukseni kannalta. Näyttelytoiminnan järjestäminen ylipäätään oli siten kaino vaikuttaa ihmisten suhtautumiseen kissaan. Weirin tarkoitus oli siis osittain tieteellinen, mutta suuremmalta osalta kysymys oli aidosta välittämisenhalusta kissoja kohtaan. Aiemmin mainittu Weirin turhautuminen ja siitä syntynyt ero the National Cat Clubista sekä kokonaan näyttelytoiminnasta irtautuminen, kertovat Weirin tavoitteiden hävinneen toiminnasta hänen omasta näkökulmastaan. Weir mainitsee näyttelytoiminnan muuttuneen sisäpiirin toiminnaksi, mikä myös vaikutti hänen irtautumiseensa.¹⁰³ Voidaan kuitenkin olettaa, että tavoitteet kissan arvon nostamiseksi lemmikkieläimenä eivät täysin kadonneet the National Cat Clubin uudistuneen toiminnan myötä.

Pelkkä näyttelyjen järjestäminen ei riittänyt, vaan niihin tarvittiin myös yleisöä sekä kissoja. Weir ei mainitse teoksessaan ensimmäiseen näyttelyyn tuotujen kissojen tai näyttelyyn osallistuneiden ihmisten määrää. Hän kuitenkin kertoo kissanäyttelyiden järjestämisen idean levinneen ympäri maata, ja kaikkien yhteiskuntaluokkien jäsenten osoittaneen kiinnostusta kissoja kohtaan jopa niin paljon, että parhaista yksilöistä on maksettu suuria summia rahaa.¹⁰⁴ Weir ei kuitenkaan mainitse tarkkoja rahasummia. Simpson kertoo, että hänen mielestään näyttelyissä pitäisi olla erikseen kategoria myytävälle kissoille, joiden hinta olisi noin viisi puntaa pitkäkarvaisista kissoista ja noin kolme puntaa lyhytkarvaisista kissoista.¹⁰⁵ Hinta näistä myydyistä kissoista oli kohtalainen 1800-luvun lopun keskiluokan tulotasoon suhteutettuna.¹⁰⁶ Tilastoja kissojen määrästä näyttelyissä löytyy jonkin verran Ritvon tutkimuksesta: vuoden 1889 näyttelyyn Kristallipalatsissa osallistui 511 kissaa, ja vuoden 1896 näyttelyyn osallistui 740 kissaa.¹⁰⁷ Simpsonin mukaan menestyksekkäässä vuonna 1902 Richmondissa pidetyssä näyttelyssä oli jopa 300 kissaa.¹⁰⁸ Näyttelyihin osallistuvien kissojen määrän kasvu tukee Simpsonin väitettä, jonka mukaan kissanäyttelyiden suosio jatkoi

¹⁰¹ Ritvo 1987, 82–83.

¹⁰² Ritvo 1987, 115–116.

¹⁰³ Weir 1892, XIV

¹⁰⁴ Weir 1892, 5.

¹⁰⁵ Simpson 1903, 82.

¹⁰⁶ Keskiluokkaisen perheen tulotaso oli vuonna 1880 Britanniassa noin 250 puntaa, mutta vaihteli noin 150–1000 punnan välillä. Burnett 1969, 219 & Amato 2015, 14.

¹⁰⁷ Ritvo 1987, 118–119.

¹⁰⁸ Simpson 1903, 67–68.

kasvuun 1800-luvun lopulla.¹⁰⁹ Ritvo mainitsee myös, että ensimmäisen näyttelyn jälkeen muut suuret kaupungit, kuten Birmingham ja Glasgow seurasivat Weirin esimerkkiä Lontoon näyttelyn jälkeen, ja kymmenen vuoden kuluttua ensimmäisestä näyttelystä niitä järjestettiin jopa vuosittain pienemmissä kaupungeissa.¹¹⁰ Näyttelyiden järjestämisen suosio täten kasvoi ja levisi, ja tämä kertoo ihmisten positiivisen kiinnostuksen kasvusta ja suhtautumisesta kissaan ja näyttelytoimintaan.

Näyttelyjen käytännön järjestelyt kertovat kissaharrastelijoiden suhtautumisesta kissaan. Näyttelyiden käytännön toiminnasta Simpson kirjoittaa teoksessaan enemmän kuin Weir, oletettavasti johtuen siitä, että vuonna 1903 näyttelytoiminnan käytännöt olivat jo vakiintuneemmat, toisin kuin vuonna 1892. Kissoja tuotiin näyttille ja arvostelluiksi monesta eri syystä. Osalle kissojen omistajista tarkoituksena oli Simpsonin mukaan niittää mainetta ja kunniaa, voittamalla palkintoja tuomalla näyttille kissoja, jotka oli onnistuttu jalostamaan ja kasvattamaan itse.¹¹¹ Upean kissan jalostus oli siis merkki tämän omistajan kyvykkyydestä. Ritvon mukaan kissojen jalostus ei ollut helppoa, sillä kissa on usein haluton parittelemaan, ja pentujen ulkonäön ennustaminen etukäteen oli vaikeaa.¹¹² Rahakysymys toimi myös ihmisten motivaationa tuoda kissoja näyttelyihin. Simpson kertoo, että häneltä kysytään usein, että voiko kissoilla tehdä rahallista voittoa. Hän itse kertoo omaan kokemukseensa perustuen, että hän on saanut kissojen kasvattamisesta sekä iloa että voittoa.¹¹³ Toisaalta tätä kysymystä koskien hän siteeraa artikkelia lehdestä *Fur and Feather*, jossa nimimerkin taakse jäävä kirjoittaja ”Zaida” kertoo näyttelyihin osallistumisen olevan aina tappiollista toimintaa kissojen omistajille:

"To those who keep their cats for pleasure, who really love them and can afford to despise the small 'takings' available, keep your cats at home and do not show. Expense does not count with this class of exhibitor, but risk to the welfare of their best-beloved pussies undoubtedly does. To those who are trying to make money by their cats, we would urge : harden your hearts, learn how to show, where to show, and when to show ; and recognise the expense, risk, and trouble involved as part of the unavoidable outlay which is to bring in a certain return. Undoubtedly, a show is a heavy expense, and will always leave you out of pocket. Even if you conduct it on the most selfish terms the 'give-nothing' and 'take-all-you-can' system you will be exceptionally lucky if you clear your expenses. You cannot expect to sell your kittens well if you do not exhibit."¹¹⁴

¹⁰⁹ Simpson 1903, 92–93.

¹¹⁰ Ritvo 1987, 117.

¹¹¹ Simpson 1903, 61.

¹¹² Ritvo 1987, 116.

¹¹³ Simpson 1903, 26.

¹¹⁴ Simpson 1903, 90.

Nimimerkki ”Zaida” kuvailee riskejä, joita näyttelytoimintaan osallistuminen tuottaa. Hän kertoo näyttelytoiminnan olevan vaikeaa kissojen omistajille, joiden täytyy pysyä kovana ja ottaa riskejä kissojen viemisestä näyttelyihin. Näyttelytoimintaan osallistuminen oli ”Zaidan” mukaan välttämätön paha kissojen kasvattajille, sillä jos kasvattaja halusi myydä kasvattamiaan pentuja, hänen tuli tuoda kissojaan näyttelyihin. ”Zaida” ja Simpson jakoivat siis erilaisen näkemyksen toiminnan rahallisesta tuottavuudesta. Pohdin, että mahdollisesti kasvattajan suosio, kasvatettujen kissojen laatu ja rotu sekä muut tekijät vaikuttivat kasvattajan saamaan voittoon ja siten toiminnan harjoittamisen rahalliseen motivaatioon.

Kissojen valmistelu näyttelyihin vaati niiden omistajilta paljon työtä. Näyttelyihin tuotavien kissojen täytyi olla hyvässä kunnossa, jotta ne voittaisivat mahdollisimman paljon palkintoja. Simpson kehottaakin kaikkia kissojen omistajia, jotka kissoja näyttille tuovat huolehtimaan siitä, että kissoista on huolehdittu parhaalla mahdollisella tavalla.¹¹⁵ Omistajien tulisi kiinnittää erityistä huomiota kissan hyvinvointiin ennen näyttelyä: niiden majoituspaikat tuli pitää puhtaana ja turkki tuli harjata päivittäin.¹¹⁶ Simpsonin mukaan oli valitettavaa, etteivät kissojen omistajat nähneet lemmikkiensä eteen samanlaista vaivaa, kuin esimerkiksi koirien, kaniin tai kyyhkysten omistajat.¹¹⁷ Tämä oli Simpsonin mukaan ongelmallista, sillä jos kissasta ei huolehdita kunnolla, sen todellinen kauneus ja ulkonäkö ei pääse esiin näyttelytilanteessa, eikä se siten myöskään voita palkintoja. Simpsonin teos on kirjoitettu noin kolmekymmentä vuotta ensimmäisen suuren kissanäyttelyn järjestämisen jälkeen, ja täten voidaan todeta, että cat fancyn sisälläkään ihmisten kiinnostus huolehtia lemmikeistä ei yltänyt tuona aikana samalle tasolle kuin muiden lemmikkiharrastajien. Simpsonin opas onkin kirjoitettu tästä lähtökohdasta, että hän pyrkii omaan kokemukseensa perustuen neuvomaan muita harrastajia tämän asian parantamiseksi ja saamaan kissaharrastajat ymmärtämään kissojen huolenpidon tärkeyden.

Kissanäyttelyiden järjestämiseksi kissat oli kuljetettava näyttelypaikalle. Simpsonin mukaan käytännöt kissojen tuomiseen näyttelyihin vaihtelivat. Yleisin tapa tuoda kissa näyttelyyn oli lähettää se korissa junalla matkaan yksin. Mikäli kissa lähetettiin junalla, omistajan tuli Simpsonin mukaan varmistaa, että kori on mahdollisimman mukava ja turvallinen. Simpson mainitsee, että eläinten olot niiden matkustaessa yksin junalla jättävät paljon parantamisen varaa. Tämän takia osa kissojen omistajista ei lähetä kissojaan näyttelyihin, ellei pysty itse valvomaan niiden kuljetusta.

¹¹⁵ Simpson 1903, 61.

¹¹⁶ Simpson 1903, 62.

¹¹⁷ Simpson 1903, 61.

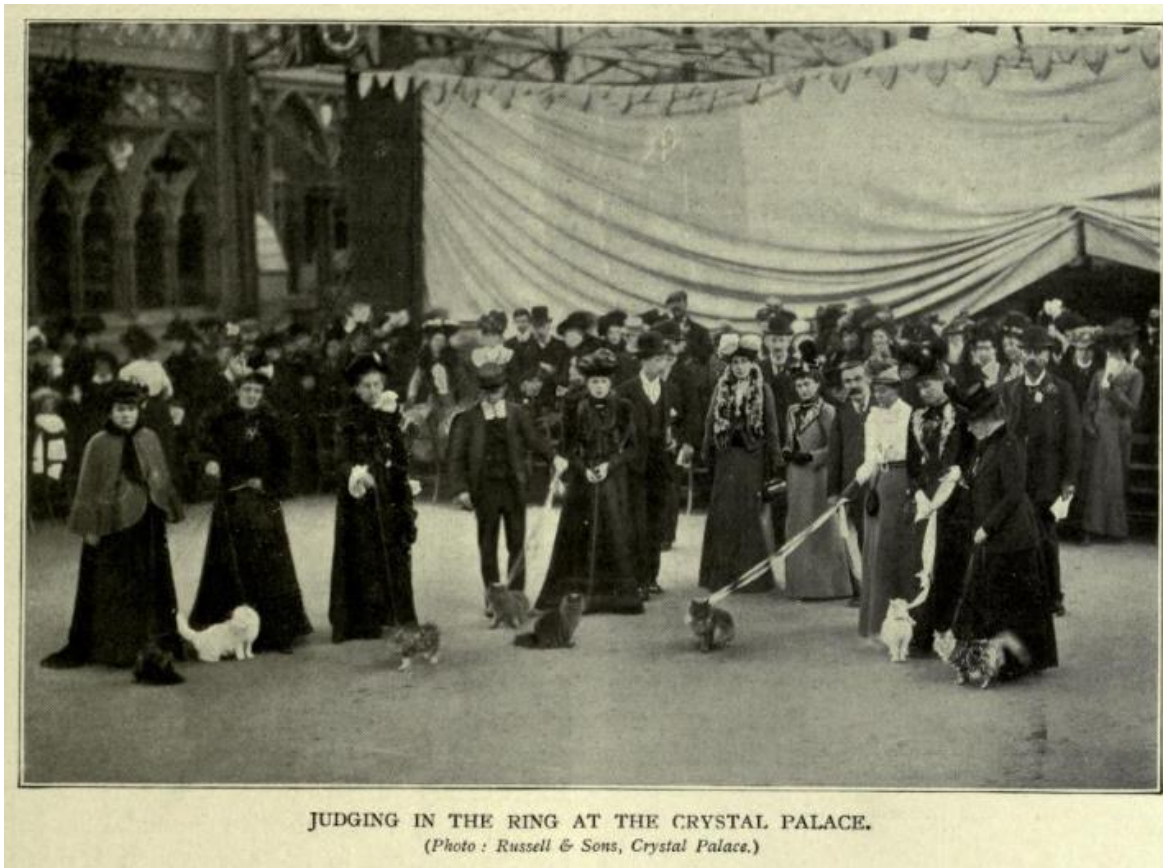
Vaikka tämä tapa vie selkeästi enemmän aikaa ja rahaa, omistajan ei tarvitse olla huolissaan lemmikistään, sillä hän pystyy itse valvomaan tämän hyvinvointia matkan aikana.¹¹⁸ Kissojen turvallinen ja mukava kuljetus näyttelyihin oli niiden omistajille selkeästi tärkeää, mikä kertoo omistajien tarpeesta ja halusta huolehtia lemmikkiensä hyvinvoinnista. Näyttelytoiminta toki oli voittoa tavoittelevaa toimintaa, joten Simpsonin lähteistä ei voida tehdä päätelmää, oliko kissojen turvallisesta kuljetuksesta huolehtimisen taustalla tunnepohjaiset vai taloudelliset syyt. Molempien yhteisvaikutus on myös mahdollinen selitys.

Näyttelyyn saavuttuaan kissat sijoitettiin häkkeihin näyttille. Simpson ohjeistaa omistajia totuttamaan kissat häkeissä oloon näyttelyitä varten pitämällä niitä häkissä tunnin tai pari päivässä ennen näyttelyjä. Tämän tarkoituksena on totuttaa kissa näyttelytilanteeseen, jotta se ei kyyristele häkin takanurkassa, sillä kissan näin tehdessä sitä saatetaan joutua liikuttelemaan häkissä sateenvarjon tai kepin avustuksella, jotta sitä voidaan tarkastella paremmin.¹¹⁹ Simpson kertoo kissojen olevan usein todella vastahakoisia poistumaan näyttelyhäkeistään, ja usein käyttäytyvän väkivaltaisesti näissä tilanteissa ihmisiä kohtaan. Kissojen arviointi oli tällöin Simpsonin mukaan erityisen hankalaa, sillä kissaa ei pystytä tarkastelemaan kunnolla. Hän ehdottaakin parhaaksi ratkaisuksi näyttelyihin kissojen esittelemistä kehässä, jolloin kissoja talutetaan talutushihnassa. Tämä tapa esitellä kissoja tosin vaatii Simpsonin mukaan pitkää koulutusta ja kärsivällisyyttä omistajilta.¹²⁰ Itse näyttelytilanne yhdistettynä aiemmin mainittuihin matkustuksen ikävyyteen kissalle voidaan todeta, että kissojen tuominen näyttelyihin ei ollut helposti saavutettavaa eikä mukavaa ainakaan kissojen itsensä näkökulmasta. Simpson kuitenkin antaa neuvoja, jotta kissojen kokemaa epämukavuutta voidaan vähentää, mikä kertoo halusta parantaa kissan hyvinvointia. Alla oleva kuva 1 on Simpsonin teoksesta, jossa kissoja esitellään talutushihnoissa. Kuvassa huomio kiinnittyy kissojen omistajiin tai esittelijöihin: he ovat melkein kaikki naisia vaatetuksen perusteella. Kuten aiemmin olen todennut, erityisesti naiset olivat kiinnostuneita kissanäyttelyistä ja kissojen kasvatuksesta. Kissat ovat talutushihnoissa, mikä kertoo niiden omistajien olleen erityisen motivoituneita kissojensa esittelyyn, sillä talutushihnaan totuttaminen vaatii aikaa ja vaivaa.

¹¹⁸ Simpson 1903, 66.

¹¹⁹ Simpson 1903, 62.

¹²⁰ Simpson 1903, 70.

Kuva 1. Kissojen arvostelua ringissä Kristallipalatsin näyttelyssä.¹²¹

Näyttelyiden järjestämiseen ja niiden käytännön järjestelyihin Simpson antaa lukuisia neuvoja. Hän kirjoittaa olevansa asiantuntija, sillä hän on ollut suurimpien näyttelyiden järjestäjänä ja sihteerinä Lontoossa ja Brightonissa.¹²² Näyttelyiden järjestelyjen ongelmana on ollut hänen mukaansa se, että kissoista pidetään kahta eri rekisteriä, joista toista ylläpitää the National Cat Club ja toista the Cat Club. Näiden yhdistyksien tarkoituksena oli ylläpitää rekistereitä kissojen kasvattajista sekä näyttelykissoista. Hän esittääkin toiveen, että tulevaisuudessa pidettäisiin vain yhtä rekisteriä, mikä helpottaisi kissanäyttelyiden järjestelyjä ja osallistumista.¹²³ Simpson esittää järjestelyihin liittyen myös kommentin ongelmista, joihin on törmännyt: näyttelyissä on arvosteltu kissojen sijaan heidän omistajiaan. Toiminaan moraalisuuden ja cat fancyn tulevaisuuden kannalta tämä on ongelmallista, ja Simpson esittää toiveen, että tällaisesta käytöksestä päästäisiin eroon.¹²⁴ Luokkayhteiskunnan vaikutus näyttelytoiminnassa on ilmeinen, sillä esimerkiksi Ritvon mukaan näyttelyissä oli erilainen

¹²¹ Simpson 1903, 83.

¹²² Simpson 1903, 75.

¹²³ Simpson 1903, 62 & 78.

¹²⁴ Simpson 1903, 74.

kategoria kissoille, jotka kuuluivat työväenluokan ihmisille.¹²⁵ Näyttelytoiminnassa esiintyi siis rakenteellisia ongelmia, jotka vaikuttivat kissojen kategorisointiin sekä arvosteluun. Tulkitsen, että tämä on vaikuttanut siihen, että Weir lähti näyttelytoiminnasta pois kokonaan. Rakenteelliset ongelmat veivät huomion pois Weirin varsinaisesta tavoitteesta, eli kissojen arvon nostattamisesta lemmikkieläimenä ja kissojen hyvinvoinnin parantamisesta.

Näyttelyissä ilmeni ongelmia myös vahvasti sukupuolittuneen yhteiskunnan rakenteiden vuoksi. Simpsonin mukaan näyttelyissä oli usein esillä monia erilaisia eläimiä samaan aikaan. Simpson nostaa epäkohdaksi miespuolisten järjestäjien tavan ajatella, että kissa ei tarvitse huolenpitoa samalla tavalla kuin muut eläimet, vaikka asia on hänen mielestään täysin päinvastoin.¹²⁶ Simpsonin teos perustuu lähes täysin hänen omiin kokemuksiinsa, joten täydellistä objektiivista tulkintaa ei voida tehdä. 1800-luvun lopun sukupuoliroolien perusteella voidaan olettaa, että Simpson on mahdollisesti tullut sivuutetuksi asiantuntijana siitä syystä, että hän on nainen. Amaton mukaan naisten osallistuminen lemmikkien jalostukseen ja näyttelytoimintaan oli yhteiskunnalle uhkaavaa ja mullistavaa. Naiset haastoivat olemassaolollaan alan miehistä kontrollia.¹²⁷ Näyttelyissä esiintyi todennäköisesti kitkaa ja vastakkainasettelua naisten ja miesten välillä, ja Simpson oli huomannut tämän asian käytännössä.

Kissanäyttelyiden järjestämisen taustalla vaikuttivat siis lemmikinomistajien halu voittaa palkintoja, saada rahallista voittoa omista kasvattamista kissoistaan, luoda tarkemmat rotukategoriat sekä vaikuttaa ihmisten asenteisiin kissoja kohtaan. Näyttelytoiminnan harjoittaminen oli cat fancyn näkyvin tuotos pyrkimyksistä vaikuttaa kissan arvoon lemmikkieläimenä. Tämä tavoite ei kuitenkaan Simpsonin mukaan ollut täysin onnistunut, sillä vielä kolmekymmentä vuotta Weirin järjestämän ensimmäisen näyttelyn jälkeen kissoja kohdeltiin näyttelyissä huonommin kuin muita eläimiä. Huolimatta tästä Simpson kirjoittaa näyttelytoimintaa koskevan lukunsa lopussa, että cat fancyn laajentuminen on saanut aikaan kissan arvostuksen nousun, ja että cat fancyn asema on tämän laajentumisen myötä vakiintunut.¹²⁸ Amato toteaa tutkimuksessaan, että kissa ei saavuttanut vuosisadan loppuun mennessä vielä samaa statusta kuin muut eläimet. Kissa yhdistettiin yhä naiseuteen, eikä se siten saanut samanlaista arvostusta. Amato toteaa, että National Cat Clubin ensimmäisen näyttelyn jälkeenkin vuonna 1887 kissa oli silti alemman tason lemmikkieläin, ja

¹²⁵ Ritvo 1987, 118.

¹²⁶ Simpson 1903, 75.

¹²⁷ Amato 2015, 58.

¹²⁸ Simpson 1903, 95.

kissat olivat näyttelyissä esillä usein kanien, marsujen ja hiirien vieressä.¹²⁹ Työni tutkimuskysymyksen kannalta on keskeistä, millaisilla keinoilla kissan arvoa pyrittiin nostamaan, eikä varsinaisesti keinojen lopputulos, sillä se vaatisi laajemman aineison sekä tarkasteluajan. Kissojen näyttelytoiminta oli keskeinen näkyvä cat fancyn keino pyrkiä vaikuttamaan kissan arvostukseen lemmikkieläimenä, mutta sen toteutuksen vaikutuksien tarkastelut jäivät työni ulkopuolelle.

¹²⁹ Amato 2015, 72.

3. Kissat osana ihmisten elämää

Lemmikkien suosion kasvaessa kissoista tuli aiempaa keskeisempi osa viktoriaanisen ajan ihmisten koteja. Tähän vaikuttivat monet tekijät. Teollistumisen ja kaupungistumisen myötä ihmisten asuntojen rakenne ja tyyppi muuttui, ja ihmisen asuivat pienemmissä kodeissa ja tiiviimmin. Lemmikkejä tuotiin kasvavissa määrin tämän takia asumaan sisätiloihin. Myös 1800-luvun urbanisaatio ja modernisaatio muutti ihmisen ja eläimen suhdetta.¹³⁰ Flandersin mukaan uusi teknologia ja kaupunkiasumisen kulttuuri vaikuttivat osaltaan lemmikkien pidon yleistymiseen.¹³¹

Keanin mukaan on arvioitu, että vuonna 1856 pelkästään Lontoossa olisi yksi kissa kymmentä lontoolaista kohden, eli silloin noin 230 000 kissaa.¹³² Tämä toki on vain arvio, sillä mitään virallista rekisteriä kissojen määrästä ei pidetty. Simpson arvioi vuosisadan lopulla kissojen määrää Lontoossa suhteessa koiriin, ja arvioi määrän olevan noin neljän suhde yhteen, eli kissoja oli huomattavasti enemmän kuin koiria. Hän arvelee tämän johtuvan siitä, ettei kissan pidosta tarvinnut maksaa veroja.¹³³ Simpson antaa myös toisen arvion kissojen määrästä kodittomia kissoja koskevan kommentin yhteydessä, että Lontoossa kissoja olisi noin 750 000, joista 80 000–100 000 olisi kodittomia. Kodittomilla kissoilla tarkoitettiin sellaisia kissoja, joilla ei ollut omistajia. Kissoja löytyi Lontoosta siten huomattavia määriä. Amaton mukaan on arvioitu, 1800-luvun lopulla että Englannissa ja Irlannissa oli kissa lähes jokaisessa taloudessa, ja kissan huolto vuodessa saattoi maksaa noin kolme puntaa.¹³⁴ Kissa oli siten Lontoossa 1800-luvun lopulla tyyppillinen eläin, jonka kanssa ihmiset olivat tekemisissä.

Tässä luvussa keskityn kissan elämän yksityisempään puoleen, eli ihmisten kodeissa tapahtuvaan toimintaan, eli kissojen jalostukseen sekä käytännön hoitoon ja hoivaan. Ensimmäisessä alaluvussa tutkin kissojen rotuja ja rodunjalostusta. Simpsonin ja Weirin teoksista löytyy kymmeniä lukuja, jotka sisältävät kuvailuja erilaisista kissaroduista. Käsitteen rotu määrittäminen oli haastavaa kissojen kohdalla, sillä kissaharrastajat eivät olleet yksimielisiä siitä, mikä on esimerkiksi jonkin kissarodun oikea määritelmä. Tätä sekavuutta selventääkseen Weir ja Simpson ovat koonneet teoksiinsa todella paljon yksityiskohtaisia kuvailuja kissojen rotumääritelmistä. Tutkin

¹³⁰ Syrjämaa 2017, 63.

¹³¹ Flanders 2006, preface.

¹³² Kean 2018, 7.

¹³³ Simpson 1903, 19.

¹³⁴ Amato 2015, 59.

rodunjalostusta ja rotuja siitä näkökulmasta, että miten kissojen kategorisoinnilla ja jalostuksella pyrittiin vaikuttamaan niiden arvostukseen lemmikkieläimenä.

Toisessa alaluvussa keskityn kissojen pidon käytännön puoleen. Simpson ja Weir jakavat teoksissaan neuvoja ja ohjeita liittyen kissojen ruokintaan, lääkitsemiseen ja muuhun hoitoon. Teoksissa kuvatut hoitoon ja hoivaan liittyvät asiat on kuvattu erittäin tarkasti ja yksityiskohtaisesti. Erityistä huomiota kiinnitän kissan fyysiseen paikkaan, sillä osaa kissoista pidettiin pelkästään sisätiloissa tai erityisesti kissojen pitoa varten rakennetuissa tiloissa, ja osa sai kulkea vapaasti sisällä kodeissa ja ulkona pihalla. Tämä jako ilmentää eroavaisuuksia kissojen sekä ihmisten sosiaaliluokkien välillä. Vaikka erityisesti Simpsonin teos on suunnattu kissojen kasvattamisesta ja näyttelytoiminnasta kiinnostuneille, sen neuvot koskien kissojen hoivaa eivät tee eroja eri kissarotujen välillä. Opasta saattoi siis lukea kuka tahansa, jolla oli kissa huolettavanaan. Käytännön neuvoja tutkimalla pohdin, miten näiden neuvojen avulla pyrittiin vaikuttamaan kissan hyvinvointiin ja arvostukseen.

3.1. Fantasiasta totta – kissarodut

Eläinten systemaattisen jalostuksen alku Britanniassa on 1700-luvulla. Tällöin alkoi nykymuotoinen jalostus, jonka tarkoituksena oli tuottaa halutunlaisia eläimiä.¹³⁵ Jalostuksella tarkoitetaan eläinten lisääntymisen kontrollointia. Jalostus aloitettiin karjasta ja erityisesti lampaista, sillä maanviljelijät halusivat maksimoida lampaidensa villan hyödyn ja tuoton. Ensimmäinen suurelle yleisölle jaettu teos, joka käsitteli karjan jalostusta, julkaistiin vuonna 1822.¹³⁶ Tämän teoksen tarkoituksena on tulkintani mukaan ollut neuvoa muita karjan kasvattajia jalostustoiminnan harjoittamisesta. Eläinten jalostuksessa ja kasvatuksessa neuvoa antavien oppaiden olemassaolo ja käytäntö Britanniassa on siis jo lähtöisin 1800-luvun alusta.

Eläinten rodun käsite ei ollut Britanniassa 1700- ja 1800-luvuilla samanlainen kuin nykypäivänä ymmärretään. Rodulla tarkoitetaan nykypäivänä saman eläinlajin erilaisia variaatioita, jotka fyysisesti poikkeavat toisistaan. Rotujen käsite syntyi ensin erottamaan karjan rotuja toisistaan, ja sitten se siirtyi lopulta koskemaan koiria, kissoja sekä muita lemmikkieläimiä. Pembertonin, Strangen ja Worboysin mukaan tarve rotujen fyysisen ulkomuodon standardointiin ja luokitteluun

¹³⁵ Pemberton, Strange & Worboys 2019, 394.

¹³⁶ Pemberton, Strange & Worboys 2019, 397.

oli linjassa ajan teollisen luomisen, uuden keksimisen ja luokittelun kanssa.¹³⁷ Kategorioiden ja määrittelyjen luominen koskien erilaisten eläimien rotuja oli siis aikakaudelle tyypillistä. Roduista kiinnostuivat lemmikkieläinten, esimerkiksi koirien kasvattajat, jotka Pembertonin, Strangen ja Worboysin mukaan kasvattivat eläimiä kaupallisissa tarkoituksissa.¹³⁸ Rotukategorioiden luominen oli siis tärkeää cat fancy tavoitteiden saavuttamiselle, sillä tavoitteena oli nostaa kissa samanlaiselle tasolle muiden lemmikkieläinten kanssa.

Antropomorfismin¹³⁹ harjoittaminen lemmikkieläimiä kohtaan oli tyypillistä viktoriaanisen ajan ihmisille. Eläimistä yritettiin kitkeä niiden eläimellisyys, ja saada ne olemaan enemmän ihmisen kaltaisia. Historioitsija Amir Zelingerin mukaan 1800-luvun länsimaille oli tyypillistä ajatukset rotujen puhtaudesta ja erilaisuudesta, mikä näkyi myös ihmisten suhtautumisessa eläimiin ja niiden jalostukseen.¹⁴⁰ Howellin mukaan eroavaisuuksien näkeminen ihmisten ja eläinten välillä oli vahvasti tarkoituksellisesti konstruoitua, eikä luontaisesti tapahtuvaa kehitystä.¹⁴¹ Saman tuloksen esittävät myös Pemberton, Strange ja Worboys: eläinten rotujen eroavaisuuksien huomattiin olevan enemmän retorisia kuin aitoja.¹⁴² Mielikuvilla, ajatuksilla ja toiveilla leikkiminen oli tyypillistä ajan ihmisille, ja tämä näkyi kissojen rotukategorioiden luomisessa, kissojen kasvattamisessa ja jalostuksessa. Ritvo on todennut, että erityisesti kissojen kohdalla erot perustuivat enemmän mielikuviin kuin todellisuuteen, sillä kissarodut eivät eronneet toisistaan merkittävästi fyysisesti, toisin kuin esimerkiksi koirat.¹⁴³ Kissojen kasvattajilla oli siten toiveita ja odotuksia eri kissarotuja kohtaan, ja he tekivät töitä saavuttaakseen mielikuvituksensa luomuksia, pyrkimällä vaikuttamaan jalostuksella esimerkiksi kissojen turkkien väreihin. Ulkonäkö ja kauneus ei ollut Flegelin mukaan itseisarvo sellaisenaan eläimissä, vaan eläimen kauneus kuvasti hyvyyttä sekä käytöstä.¹⁴⁴ Lemmikkieläinten jalostuksen tutkimisessa on otettava huomioon myös ajan yhteiskunnan vallitsevat käsityksen ulkonäköön ja kauneuteen liitetyistä mielikuvista, joita Flegel on tutkinut.

Tässä alaluvussa tutkin Weirin ja Simpsonien teoksien avulla kissarotujen jalostuksen tavoitteita, käytäntöä ja merkityksellisyyttä kissojen kasvattajille. Tavoitteita kartoitan cat fancy tavoitteisiin

¹³⁷ Pemberton, Strange & Worboys 2019, 394.

¹³⁸ Pemberton, Strange & Worboys 2019, 398.

¹³⁹ Antropomorfismilla tarkoitetaan tässä yhteydessä inhimillisten ominaisuuksien ja piirteiden liittämistä eläimiin, tai niiden tarkoituksenomaista löytämistä eläimistä.

¹⁴⁰ Zelinger 2019, 375–376.

¹⁴¹ Howell 2002, 19–20.

¹⁴² Pemberton, Strange & Worboys 2019, 413.

¹⁴³ Ritvo 1987, 120.

¹⁴⁴ Flegel 2017, 149.

verraten, eli pyrkimykseen nostattaa kissan arvoa ja muokata niiden ulkonäköä. Käytännön puolella keskityn kissojen lisääntymisen kontrollointiin kissojen parittamisen saralla. Merkityksellisyyttä pohdin kissojen omistajien kirjoittamista teksteistä tutkimalla niissä kuvailtuja tuntemuksia ja syitä harjoittaa toimintaa. Pohdin, mitä merkityksiä kasvattajat antoivat työllensä. Taguen tutkimus tunteiden tutkimisen vaikeudesta antaa näkökulmia tämän tavoitteeni saavuttamiseen, sillä hänen mukaansa historioitsija joutuu aina luottamaan tässä tuotettuun materiaaliin, mikä ei välttämättä kuvasta kirjoittajan todellisia ajatuksia.¹⁴⁵ Tässä tilanteessa ihmisen suhdetta kissaan voidaan tarkastella vain ihmisen näkökulmasta, sillä eläimet eivät jätä jälkeensä lähteitä omista näkökulmistaan ja tunteistaan.¹⁴⁶

Weirin ja Simpsonin teoksissa on molemmissa käytetty eniten sivuja teoksien kokonaissivumäärästä erilaisten kissarotujen kuvaamiseen. Weirin teos on lyhyempi kuin Simpsonin ja sijoittuu cat fancyn alkuajajille, joten kuvauksia on oletettavasti tämän takia vähemmän. Simpson on nähtävästi yrittänyt kirjata oppaaseensa ylös kaiken mitä tietää kissaroduista, sillä teoksen kuvailut ovat todella yksityiskohtaisia ja runsaasti kuvitettuja. Hänen teoksessaan on useita eri kirjoittajien tekstejä sisällytetty rotuja käsitteleviin lukuihin. Nämä tekstit on joko lähetetty Simpsonille itselleen, tai hän on ottanut lainauksen esimerkiksi lehdestä. Simpson oli itse erikoistunut persialaisten kissojen kasvatukseen, joten hän oletettavasti nojaa muiden rotujen kasvattajien asiantuntijuuteen kirjoittaessaan muista roduista, ja on siksi lisännyt oppaaseensa heidän kirjoituksiaan.

Ritvon mukaan cat fancyn alun ongelmana oli taksonomian ja kategorisoinnin puute. Ritvon mukaan ensimmäinen yritys luoda kategorioita oli Gordon Stablesin luoma: hän jaotteli kissat niiden turkkien värin mukaan. Stablesin kategorisointi ei saavuttanut suurta suosiota, sillä 1880- ja 1890-luvuilla näytillä olleet kissat eivät sopineet hyvin hänen luokitteluunsa. Weirin kehittämä uusi kategorisointi oli Ritvon mukaan tarkempi ja siten suosituampi, sillä se huomio kissan turkin värin, pituuden, iän ja sukupuolen.¹⁴⁷ Weir ja Simpson jakavat kissarodut kahteen eri kategoriaan, jotka ovat lyhytkarvaiset ja pitkäkarvaiset kissat. Käsittelen ensin näitä kahta kategoriaa ja niihin sisältyviä kissarotuja. Rotuja käsittelevissä luvuissa Weir ja Simpson kirjoittavat myös kissojen luonteenpiirteistä niiden ulkonäön lisäksi. Nämä kuvaukset kissojen luonteista ovat pääsääntöisesti sävyllään positiivisia. Tästä voidaan päätellä Weirin ja Simpsonin halusta vedota lukijoihin

¹⁴⁵ Tague 2019, 346.

¹⁴⁶ Tague 2019, 359.

¹⁴⁷ Ritvo 1987, 118.

kertomalla kissojen hyvistä ominaispiirteistä, jotta nämä viehättäisivät lukijaa. Negatiivisia puolia kissoista ja eri roduista on käsitelty teoksissa hyvin marginaalisesti, useimmiten rotutyypillisten sairauksien kohdalla.

Simpsonin mukaan lyhytkarvaisia kissoja oli 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa Lontoossa huomattavasti enemmän kuin pitkäkarvaisia. Simpson arvelee, että määrällisesti lyhytkarvaisten suhde pitkäkarvaisiin olisi jopa kymmenen suhde yhteen. Simpson kertoo, että ensimmäisissä Kristallipalatsissa pidetyissä näyttelyissä oli huomattavasti enemmän lyhytkarvaisia kuin pitkäkarvaisia kissoja. Kuitenkin vuonna 1896, kun the National Cat Club järjesti vuotuisen näyttelyn, ensimmäistä kertaa pitkäkarvaisia oli enemmän kuin lyhytkarvaisia, ja tämä tilanne jatkui tämän jälkeen: Simpsonin mukaan hänen ollessaan tuomarina näyttelyissä lyhytkarvaiset ovat vähemmistössä.¹⁴⁸ Tästä voidaan päätellä, että vaikka pitkäkarvaisia kissoja oli suhteessa lyhytkarvaisiin paljon vähemmän Lontoossa, näyttelyihin tuotiin vuosisadan loppua kohden enemmän pitkäkarvaisia kissoja. Tässä voidaan havaita muutos Weirin ajatuksiin kissanäyttelyiden tarkoituksesta. Weirin ajatus oli, että näyttelyissä olisi näytillä tavallisia kissoja, jotta ihmiset pääsisivät tutustumaan niihin. Pitkäkarvaisten määrän nousu ei siis vastannut tätä ajatusta enää, sillä otanta kissoista näyttelyissä ei kuvastanut kissojen todellisen määrän jaottelua. Lisäksi vuonna 1896 the National Cat Clubin otettua valtaansa isoimpien näyttelyiden järjestämisen, enemmän huomiota annettiin kissojen harvinaisuudelle ja ulkonäölle. Weir oli asiaan ilmeisesti tyytymätön, sillä hän kirjoittaa teoksessaan the National Cat Clubin jäsenten olevan kiinnostuneita enemmän palkintojen voittamisesta kuin kissan hyvinvoinnin edistämisestä, ja siten jättäneensä itse koko näyttelytoiminnan tästä ja muista syistä, joita hän ei mainitse.¹⁴⁹

Näyttelyihin tuodut kissat eivät siis Simpsonin tai Weirin mukaan kuvastaneet koko Britannian kissapopulaatiota. Simpson ei mainitse olevansa asiaan tyytymätön, toisin kuin Weir. Tästä voidaan päätellä, että Simpson oli itse osana vaikuttamassa tämän muutoksen syntyyn tai ainakaan hän ei ollut harmissaan siitä. Cat fancy -ilmiössä oli keskeistä kissan jalostus vastaamaan haluttua kauneusihannetta, joten voidaan päätellä, että Simpsonin ajatukset verrattuna Weiriin ovat mahdollisesti motivoituneet keskittymään enemmän jalostukseen ja näyttelytoimintaan, ei niinkään kissarotujen yleistä esittelyä varten, vaan kissojen ulkomuotoon perustuen.

¹⁴⁸ Simpson 1903, 274.

¹⁴⁹ Weir 1892, XIV

Pitkäkarvaiset kissat olivat suosituimpia kuin lyhytkarvaiset vuosisadan loppua kohden. Weirin mukaan pitkäkarvaisiin kissoihin sisältyy neljä eri rotua: venäläinen, angora, persialainen ja intialainen.¹⁵⁰ Weir kuitenkin käsittelee teoksessaan vain kolmea ensimmäisenä mainittua, ja luvun lopussa kirjoittaa olettavansa, että vain käsitellyt kolme ovat ainoat domestikoituneet¹⁵¹ pitkäkarvaiset kissarodut.¹⁵² Hän ei mainitse intialaista rotua kuin vain tuon kerran. Weir kirjoittaa, että neljäkymmentä tai viisikymmentä vuotta sitten, näitä kaikkia rotuja kutsuttiin ranskalaisiksi kissoiksi, sillä niitä tuotiin Britanniaan enimmäkseen Pariisista.¹⁵³ Simpson kirjoittaa pitkäkarvaisista roduista angoran lähes kadonneen, tai että sitä on vaikea erottaa persialaisesta. Simpson tekee tässä kommentissaan viittauksen Weiriin, jonka tulkinnan mukaan angora ja persialainen ovat eri rotuja.¹⁵⁴ Simpson on siten eri mieltä Weirin kanssa angoran olemassaolosta. Simpsonin näkemys angoran katoamisesta selittyy mahdollisesti tulkintani mukaan kahdella eri tavalla: niiden jalostusta ei ole jatkettu, jolloin rodun olemassaolo on lakannut, tai niitä on risteytetty persialaisen kanssa, jolloin rotu on sulautunut yhteen niiden kanssa. Simpson tai Weir eivät mainitse näiden pitkäkarvaisten rotujen kissojen määriä Britanniassa. Tällaista rekisteriä ei todennäköisesti ole olemassa, sillä rekisteriä kissojen määrästä ei pidetty.

Pitkäkarvaisten rotujen nimet syntyivät aluksi sen mukaan, mistä maasta ne olivat kotoisin. Näin voidaan päätellä Weirin esimerkin kautta, jossa hän kertoo, että kaikkia näitä kissoja kutsuttiin alun perin ranskalaisiksi kissoiksi. Tästä voidaan päätellä, että muualta maailmasta tuotiin Britanniaan erilaisia kissarotuja lemmikeiksi. Kissojen tai muiden eläinten kuljetus ei ollut 1800-luvun lopulla vaaratonta, sillä rautatieyhteyksissä oli ongelmia ja välimatkat olivat pitkiä. Kissojen tuonti kaukaa ulkomailta Britanniaan ei ollut oletettavasti myöskään halpaa. Weir kertookin erinomaisten yksilöiden olevan edelleen harvinaisia, ja siten äärimmäisen arvokkaita.¹⁵⁵ Harvinaisia pitkäkarvaisia kissarotuja tuotiin Britanniaan, koska harvinaisen kissarodun omistaminen oli ihmisille keino erottua muista, ja erityisesti tällainen harvinainen kissa oli statussymbolin asemassa. Kissoista oltiin myös valmiita maksamaan, ja Simpsonin mukaan hänen aikanaan kallein myyty kissa Englannissa oli väritykseltään hopeanvärinen persialainen, jonka myyntihinta oli huikeat 60

¹⁵⁰ Weir 1892, 16.

¹⁵¹ Domestikaatio on prosessi, jossa eläinlaji tulee riippuvaiseksi toisesta eläinlajista. Tässä yhteydessä domestikaatiolla tarkoitetaan kissan kesyyntymistä ja siten riippuvaisuutta ihmisestä.

¹⁵² Weir 1892, 37–38.

¹⁵³ Weir 1892, 16.

¹⁵⁴ Simpson 1903, 98.

¹⁵⁵ Weir 1892, 22.

puntaa¹⁵⁶.¹⁵⁷ Ihmiset siis olivat vuosisadan puolivälistä alkaen valmiita oman erityisyytensä korostamiseksi tuomaan kissojen kaukaa muualta Britanniaan, sekä maksamaan niistä suuria summia rahaa. Vaikka tarkkoja lukumääriä kissoista ei ole saatavilla, voidaan Simpsonin kommentista pitkäkarvaisten näyttelykissojen määrän lisääntymisestä päätellä, että pitkäkarvaisten kissojen saatavuus helpottui aivan 1900-luvun alkupuolella.

Pitkäkarvaisten kissojen luonteissa oli Weirin mukaan eroja lyhytkarvaisiin kissoihin. Persialaiset esimerkiksi vaativat omistajaltaan enemmän panostusta niiden kouluttamiseen.¹⁵⁸ Angora ja venäläinen jaksavat kulkea maalla vapaasti todella pitkiä matkoja, verrattuna esimerkiksi tavallisiin kotikissoihin.¹⁵⁹¹⁶⁰ Simpson kirjoittaa persialaisten olevan älykkäämpiä kuin lyhytkarvaisten kissojen, mutta niillä on niitä huonompi kestävyys ja terveys.¹⁶¹ Ruskeita kirjavia persialaisia Simpson kuvaa älykkäiksi, kodikkaiksi, vahvoiksi ja terveiksi vailla vertaa.¹⁶² Olen poiminut muutaman esimerkin Weirin ja Simpsonin teoksien rotuja kuvaavista adjektiiveista. Adjektiivien käyttö teoksissa on runsasta ja toistuvaa. Kuvailemalla erilaisten rotujen luonteenpiirteitä Weir ja Simpson yrittävät vedota lukijan tunteisiin ja ajatuksiin, luomalla mielikuvia kissoista hyvinä lemmikkieläiminä.

Pitkäkarvaiset kissat ovat Simpsonin mukaan 1900-luvun alussa paljon suosituimpia kuin lyhytkarvaiset, sillä näyttelyihin tuotujen pitkäkarvaisten suhde lyhytkarvaisiin on neljän suhde yhteen. Simpsonin mielestä brittiläinen kissa ei vetoa samalla tavalla tavallisen kansan sydämiin ja kauneuskäsityksiin, toisin kuin pörheä ja kaunis pitkäkarvainen.¹⁶³ Weirin aikana harvinaisuus oli syynä pitkäkarvaisten arvostukselle, mutta Simpsonin mukaan pitkäkarvaisten yleistyessä niitä suosittiin niiden ulkonäön vuoksi. Tästä voidaan päätellä pitkäkarvaisten kissojen määrän lisääntyneen juuri harvinaisuuden tavoittelun vuoksi, mikä käänteisesti luo seurauksen, että harvinaisuudesta tuleekin tavallista. Tämän myötä suosioista ja paremmuudesta kilpailtiin ulkonäköön perustuvien seikoin, kuten näyttelytoimintaa käsittelevässä alaluvussa olen todennut.

¹⁵⁶ 60 puntaa vuonna 1903 vastaa vuonna 2022 noin 5557 puntaa. Bank of England. Verkkosivusto.

¹⁵⁷ Simpson 1903, 149.

¹⁵⁸ Weir 1892, 29.

¹⁵⁹ Weir käyttää englanninkielistä nimeä *English domestic cat*.

¹⁶⁰ Weir 1892, 26.

¹⁶¹ Simpson 1903, 98.

¹⁶² Simpson 1903, 215.

¹⁶³ Simpson 1903, 100.

Pitkäkarvaisten kissojen suosiosta huolimatta lyhytkarvaisilla kissoilla oli kannattajansa ja kasvattajansa cat fancyn piirissä. Simpson jakaa lyhytkarvaiset kissat teoksessaan kolmeen eri kategoriaan: yksiväriset, murretut värit ja kaikki muut.¹⁶⁴ Simpson käsittelee lyhytkarvaisia kissoja käsittelevässä luvussaan ensimmäisenä sinisiä¹⁶⁵ kissoja. Luvussa ilmenee sekavuutta, sillä sinisen määrittely on harrastelijoiden keskuudessa epäselvää. Sinisiä kissoja on ennen kutsuttu venäläisiksi, mutta Simpson kirjoittaa tämän rodun sellaisenaan lähes kadonneen, ja nykyisten sinisten olevan sekoitus tätä rotua ja muita rotuja.¹⁶⁶ Venäläinen rotu on alun perin oletettavasti samalla tavalla nimetty kuin pitkäkarvaiset rodut, eli Venäjältä tuotu kissarotu. Tämä on sittemmin risteytetty muihin rotuihin, jonka seurauksena alkuperäinen on kadonnut.

Sekä Simpsonin että Weirin oppaista löytyy paljon lukuja, joissa kuvaillaan väriykseltään erilaisia lyhytkarvaisia kissoja. Simpson tarkoittaa tällä tavallista brittiläistä kissaa, joita löytyy kaduilta ja tavallisten ihmisten kodeista.¹⁶⁷ Näistä väreistä muutamana esimerkkinä mustavalkoinen, kilpikonnavärinen, musta, sininen ja sekavärinen. Simpson on enimmäkseen keskittynyt pitkäkarvaisten persialaisten kuvailuihin ja kasvattamiseen, joten hänen teoksessaan lyhytkarvaiset jäävät sivummalle. Lyhytkarvaiset kissat olivat Simpsonin teoksen kirjoittamisen aikana jääneet näyttelyissä jo sivuun, ja hän on liittänyt teokseensa lainauksen kirjoituksesta lehteen *Our Cats*:

Tis a pity, in many ways ; for, given a little encouragement, the standard of the poor, everyday, homely pussy would be raised, and we would not see so much wanton cruelty and neglect attached thereto.¹⁶⁸

Kiinnostusta siis ilmeni myös lyhytkarvaisia kissoja kohtaan, jotta niiden kokema kohtelu parantuisi. On tärkeää huomioida, että vaikka Weir ja Simpson suhtautuvat kissoihin lämpimästi ja pitävät niitä suuressa arvossa, tämä ei kuitenkaan ollut yleinen Britanniassa valinnut mielipide.

Lyhytkarvaisista roduista Weir ja Simpson mainitsevat myös manxin ja siamilaisen. Simpsonin mukaan manxien kasvatus on vasta saamassa jalansijaa Britanniassa.¹⁶⁹ Siamilaiset kissat tulivat hänen mukaansa Britanniaan noin 25 vuotta sitten.¹⁷⁰ Siamilaisia kissoja koskien kommentteja on antanut Mrs. Robinson, joka on kasvattanut niitä. Hänen mukaansa siamilaisista tuskin tulee

¹⁶⁴ Simpson 1903, 275.

¹⁶⁵ Sinisellä värillä kissan turkista puhuttaessa tarkoitetaan tietyn sävyistä harmaata kissaa, ei siis varsinaista sinistä väriä kuten se tavallisesti ymmärretään.

¹⁶⁶ Simpson 1903, 275–276.

¹⁶⁷ Simpson 1903, 282–283.

¹⁶⁸ Simpson 1903, 285. Kirjoittaja jää nimeämättä.

¹⁶⁹ Simpson 1903, 247.

¹⁷⁰ Simpson 1903, 257.

koskaan kovin suosittuja, sillä niiden ostohinta on kallis, ja ne eivät sopeudu hyvin näyttelytoimintaan.¹⁷¹ Robinson antaa kommentin, jossa hän kertoo teettäneensä kuolleiden siamilaistensa turkeista mattoja.¹⁷² Kommentti on ainoaa laatuaan, sillä Weirin eikä Simpsonin teoksissa ole muita mainintoja siitä, että kissojen turkeista olisi teetätetty asioita. Flegelin mukaan viktoriaanisella ajalla tällainen käytäntö oli tavallista, ja kuolleita kauniita eläimiä säilöttiin ja pidettiin esillä koristeina. Hänen mukaansa lähes jokaisessa kodissa oli koristeena jotain eläinperäistä.¹⁷³ Tällainen toiminta saattaa näyttäytyä nykylukijan silmin jopa makaaberina, mutta ajan kontekstin huomioon ottaen tämä ei ollut erikoista. Rakkaiden lemmikkien säilöminen oli siten tavallista toimintaa, ja osoitus niiden omistajien kiintymyksestä ja arvostuksesta niitä kohtaan.

Simpson käsittelee teoksessaan luvun verran steriloituja kissoja. Hän kirjoittaa, että hänen kokemuksensa mukaan viimeisen parin vuoden aikana steriloitujen kissojen suosio on kasvanut.¹⁷⁴ Simpson käyttää nimitystä *household pet pussies* viitatessaan steriloituihin kissoihin, josta voidaan päätellä näiden soveltuvan hänen mukaansa erityisen hyvin lemmikeiksi. Simpson ei suoraan viittaa teoksessaan siihen, miten hän erottaa koteihin soveltuvat lemmikkikissat ja näyttelykissat, mutta ero on havaittavissa hänen teoksensa perusteella. Pohdin, onko ero näiden kissojen ja niihin suhtautumisen välillä ollut hänelle itselleen ja ajan lukijoille niin ilmiselvä, ettei hän ole sitä siksi kirjannut erityisesti ylös, ottaen huomioon oppaan todella tarkat muut kirjaukset. Sterilisoiduilla kissoilla ei ole Simpsonin mukaan omaa kategoriaansa näyttelyissä ja näitä kissoja usein ylenkatsotaan *cat fancyn* sisällä. Sterilisoidut kissat ovat hänen mukaansa helliä, tulevat hyvin toimeen lasten kanssa ja ne ovat siistejä.¹⁷⁵ Oman näyttelykategorian puuttuminen saattaa olla syynä sille, miksi sterilisoituja kissoja ylenkatsotaan, tai toisinpäin, koska niitä ylenkatsotaan, ne eivät saa omaa näyttelykategoriaa. Oli syy mikä tahansa, Simpson sekä hänen mainitsemansa Mr. Wain kuitenkin kannattavat oman kategorian perustamista näille kissoille, sekä puhuvat niiden hyvästä soveltuvuudesta lemmikkieläimiksi.¹⁷⁶

Kissan jalostuksessa oli tietenkin tärkeää myös jalostuksen saaminen alkuun, eli kissojen lisääntymiskäyttäytymisen kontrollointi. Simpson antaa teoksessaan neuvoja kissojen parittamiseen ja lisääntymiseen. Kissojen kiima-aikana niitä ei tulisi hänen mukaansa jättää vahtimatta, sillä

¹⁷¹ Simpson 1903, 272.

¹⁷² Simpson 1903, 260.

¹⁷³ Flegel 2017, 148.

¹⁷⁴ Simpson 1903, 237.

¹⁷⁵ Simpson 1903, 238.

¹⁷⁶ Simpson 1903, 242.

kissoilla on tällöin harvinaisen innokas meno. Kissojen tulisi olla mieluusti kahdentoista kuukauden tai vähintään yhdeksän tai kymmenen kuukauden ikäisiä ennen niiden ensimmäistä paritusta. Simpson kehottaa valitsemaan uroksen¹⁷⁷ lähistöltä, jos naaras¹⁷⁸ on pelokas, sillä matka uroksen luo saattaisi järkyttää naarasta. Kissoja kuljetettiin pääsääntöisesti junalla muiden matkatavaroiden seassa ilman saattajaa. Naaras tulisi Simpsonin mukaan laittaa matkaan hyvissä ajoin aamulla, jotta matka on sujuva. Palatessaan naaraan mukana tulisi olla kirje, jossa selvenee naaraan nauttima ruokavalio sekä onko sitä pidetty sisä- vai ulkotiloissa. Naaraan kuljetuslaatikkoa ei myöskään saisi naulata kiinni, sillä mikäli liikenne viivästyy, junien henkilökunta joutuu huolehtimaan kissasta ja sen hyvinvoinnista.¹⁷⁹ Naaraita siis kuljetettiin Simpsonin mukaan uroksien luo parittelemaan. Tämä työn määrä, jonka omistajat olivat valmiita tekemään saadakseen toivottuja jälkeläisiä, kertoo halusta ja omistautuneisuudesta kissojen kasvatusta kohtaan. Kissojen lisääntymistä Simpsonin mukaan kontrolloitiin ja valvottiin. Tämä valvonta ja kontrolli toki koski vain näitä kissoja, joita tuotiin näyttelyihin, eikä siten kaikkia Britannian kissoja.

Viktoriaanisen ajan rodunjalostus on saanut osakseen kritiikkiä nykypäivän eläinhistorian tutkimuksissa. Uskonnon ja eläinoikeuksien tutkija Scott Hurley on tutkinut dog fancyn toimintaa jalostuksen ja näyttelyiden suhteen tarkastelemalla toiminnan eettisyyttä. Hurleyn mukaan täydellisen koiran ulkonäön tavoittelu on saanut alkunsa viktoriaanisen ajan Britanniassa, ja tämä tavoittelu on vahvasti kytköksissä ajan käsityksiin eugeniikasta ja rodullisesta ylivoimaisuudesta.¹⁸⁰ Hurleyn mukaan koirien jalostus oli vahvasti kytköksissä kapitalistiseen voiton tavoitteluun, sekä koirien huonoon kohteluun.¹⁸¹ Tiedetään, että cat fancy otti voimakkaasti vaikutteita dog fancyltä, ja siten Hurleyn kritiikkiä voidaan soveltaa myös tämän ilmiön tutkimiseen. Simpsonin teoksessa kissojen jalostuksessa on ristiriitoja, sillä välillä hän kirjoittaa voiton tavoittelusta kissojen esittelyn ja myymisen suhteen, ja välillä hän kirjoittaa voiton olevan todella pientä sekä jalostuksen tarkoitusperien olevan osoitus kissoista välittämisestä. Hurleyn tutkimus tarjoaa kontekstin, jota vasten tulkitsen, että Simpsonin käsitys toiminnan harjoittamisesta oli ajalle tyypillistä. Cat fancyn sisällä rodunjalostustoimintaan suhtauduttiin ajan vallitsevien käsitysten mukaisesti. Toiminnan ongelmallisuus nähdään nykytutkimuksen valossa erilaisessa kontekstissa, sillä käsitykset eläinten hyvinvoinnista ovat muuttuneet.

¹⁷⁷ Simpson käyttää nimitystä *stud*, joka tarkoittaa suomeksi käännettynä siitoseläintä.

¹⁷⁸ Simpson käyttää nimitystä *queen*, joka tarkoittaa suomeksi käännettynä kuningatarta. Hän kuitenkin viittaa tällä naaraskissoihin, joten käytän työssäni nimitystä naaras.

¹⁷⁹ Simpson 1903, 38.

¹⁸⁰ Hurley 2017, 4.

¹⁸¹ Hurley 2017, 1.

Kissojen jalostus ja rotukategorioiden luominen palveli cat fancyn tarkoitusta kissan arvon nostamiseen lemmikkieläimenä. Erikoisuuden ja harvinaisuuden tavoittelu oli seurausta kulutusyhteiskunnan statusajattelusta, jossa harvinainen on ihailtavaa ja haluttua. Vaikka erikoisuus oli tavoiteltua, myös tavallisella kotikissalla oli paikkansa ja kannattajakuntansa cat fancyn sisällä. Tästä voidaan päätellä tarkoituksena olleen nostattaa kaikenlaisten kissojen asemaa ja arvostusta, esimerkiksi ottamalla ne osaksi jalostustoimintaa.

3.2. Kodeissa takkatulen äärellä: kissojen hoiva ja hoito

Weirin ja Simpsonin teoksissa on samanlaiset luvut, jotka käsittelevät kissojen huolenpitoa ja hoitoa käytännössä. Molempien teoksissa neuvot ja ohjeet ovat äärimmäisen yksityiskohtaisia ja tarkkoja. Näitä neuvoja he ovat koostaneet joko omaan kokemukseensa perustuen, tai keränneet muilta kissojen omistajilta. Neuvoja on runsaasti, joten olen valikoinut työhöni ne, joista he ovat kirjoittaneet eniten, sekä joista erityisesti heijastuu kissojen eteen nähty rahallinen ja ajallinen vaiva. Keanin mukaan 1800-luvun Britanniassa eläinlääketieteessä ei kirjoitettu kissojen hoidosta juuri ollenkaan, joten lähes kaikki kirjallisuus mitä kissaharrastajille oli saatavilla, oli kissojen omistajien itsensä kirjoittamia.¹⁸² Oletettavasti tämän takia Weirin ja Simpsonin teoksissa on molemmissa kissojen sairauksia ja niiden hoitoa käsittelevä luku.

Weirin ja Simpsonin teokset ovat siis tyypillisiä teoksia omalle aikakaudelleen, jossa kissaharrastajat itse kirjoittivat neuvoja muille kissoista kiinnostuneille. Oletan, että näiden eläinlääketieteellisen kirjallisuuden puuttumisen vuoksi Weir ja Simpson ovat halunneet kirjoittaa tiedoistaan niinkin yksityiskohtaisesti kuin he ovat tehneet, jotta lukija voisi varmistaa parhaan hoidon lemmikkikissalleen. Weir ja Simpson jakavat hoito-ohjeita yleisellä tasolla. Simpson kuitenkin korostaa, että kissat ovat yksilöitä ja siten erilaisia keskenään, eikä hän siten voi antaa täysin tarkkoja neuvoja, jotka koskisivat jokaista kissaa. Kissojen omistajien tulisi hänen mukaansa tutkia kissan luonnetta varmistaakseen parhaiten sopivan hoidon.¹⁸³ Tästä voidaan päätellä Simpsonin halusta kohdella kissoja yksilöinä, joilla oli jokaisella omat tarpeensa.

Kissojen pidossa ja hyvinvoinnista huolehtimisessa erityisen tärkeää oli ruokailu. Suosituinta lemmikkien ruokaa oli hevosenliha, jota myytiin kaduilta kärryistä. Weirin mukaan kissat pitävät tästä lihasta erityisesti, ja hän on huomannut kissojen voivan hyvin tämän ruokavalion ansiosta.¹⁸⁴

¹⁸² Kean 2018, 10.

¹⁸³ Simpson 1903, 37.

¹⁸⁴ Weir 1892, 80.

Lihaa myytiin ja ostettiin lisänä joidenkin kissojen ja koirien ruokavaliolle, sillä ne saalistivat osan ruokavaliostaan myös itse.¹⁸⁵ Simpson kirjoittaa, että pelkästään Lontoossa 26 000 hevosta päätyi vuosittain lemmikinlihaksi.¹⁸⁶ Keanin mukaan hevosenlihan myyjien määrä Lontoossa kohosi vuosina 1869–1900 seitsemästä myyjästä yhdeksäänkymmeneenkolmeen myyjään.¹⁸⁷ Tästä voidaan päätellä, että kissojen ruokinta ja lukumäärä kasvoi Lontoossa tuona aikana. Kissojen pidon yleistyessä markkinoille tuli myös kaupasta ostettavia kissanruokia. Simpson mainitsee hänen aikanaan tunnetut Neave's, Mellin's sekä Bengers' kissanruokamerkit.¹⁸⁸ Amaton mukaan 1800-luvun loppua kohden lemmikkien pidosta oli tullut osa kulutusyhteiskuntaa ja markkinoille tuli lemmikinomistajille suunnattuja tuotteita, esimerkiksi lemmikkien ruokia.¹⁸⁹ Valmiiden ruokien ostoa suoraan kaupasta ei tämän jälkeen ollut ainoastaan varakkaamman yhteiskuntaluokan saavutettavissa, vaan myös keskiluokkaisilla ihmisillä oli varaa ostaa lemmikkinsä ruuat suoraan kaupoista.

Oli myös tilanteita, jolloin kissojen ruokintaan tuli kiinnittää erityistä huomiota. Tällaisia olivat esimerkiksi emokissojen raskaus- sekä imetysaika. Simpsonin teoksessa hän on kirjoittanut ruokailusta yksityiskohtaisesti, esimerkiksi odottavien kissojen ruokailusta hän neuvoo lukijaa:

Cats in kit require three or four meals daily of nourishing food raw meat from four to six ounces night and morning, and fish and scraps and vegetables or biscuit, etc., for the midday meal. Half a teaspoonful of cod-liver oil on their food two or three times a week is very good for the queens in cold weather ; but if sickness ensues, of course the oil must be discontinued.¹⁹⁰

Hänen teoksessaan on runsaasti vastaavanlaisia kuvailuja kissan hoivasta ja hoidosta. Pentukissoja koskien Simpson kirjoittaa, että pennuille saa antaa lihaa vasta neljän tai viiden kuukauden ikäisenä.¹⁹¹ Weir kirjoittaa kissanpentujen ruokinnasta että ne vaativat enemmän ravintoa kuin aikuiset kissat, sillä ne ovat kasvuvaiheessa. Aikuiset kissat voivat myös metsästä osan ravinnostaan itse. Simpsonin mukaan liiallista syöttämistä tulee välttää, sillä varsinkin pelkästään sisätiloissa oleskelevan kissan liikuntamahdollisuudet ovat rajalliset, ja ylensyönti olisi sille haitallista.¹⁹² Oppaiden neuvot ovat tarkkoja ja käsittävät kaikki kissan elinkaaren vaiheet.

¹⁸⁵ Kean 2018, 7.

¹⁸⁶ Simpson 1903, 24–25.

¹⁸⁷ Kean 2018, 9.

¹⁸⁸ Simpson 1903, 44.

¹⁸⁹ Amato 2015, 55.

¹⁹⁰ Simpson 1903, 93.

¹⁹¹ Simpson 1903, 338.

¹⁹² Weir 1892, 91.

Kissojen ruokinta ihmisen avustuksella näin laajamittaisesti oli uutta: aiemmin kissa oli hankkinut ravintonsa pääsääntöisesti itse. Simpson arvelee syynä kissojen ruokinnan kasvuun olevan vanhan ajatuksen väistyminen: liiaksi ruokittujen kissojen arveltiin olevan huonoja saalistamaan ja torjumaan tuholaisia. Tämä on Simpsonin mukaan kuitenkin virhepäätelmä, sillä kissa jahtaa saalista urheilun vuoksi, ja kaltoinkohdeltu eläin on liian heikko jahtaamaan saalista.¹⁹³ Aiempi ajatus, että kissa pärjää vain itse saalistamallaan ruualla, oli siten väistymässä. Simpsonin väitettä tukee myös se, että valtio maksoi kissojen ylläpidosta ja ruokinnasta julkisissa toimistoissa, satamissa sekä kaupoissa.¹⁹⁴ Sama näkemys löytyy Keanin tutkimuksesta, jossa hän toteaa että palvelijan asemassa ollut kissa on tehokkaampi työssään, kun sen hyvinvoinnista huolehditaan.¹⁹⁵ Ihmisen ruokkima kissa siis pystyi suoriutumaan tehtävistään tehokkaammin ja paremmin, silloinkin kun kissan omistamisen tarkoituksena oli pääsääntöisesti hyödyntää sen kykyjä tuholaiden torjunnassa.

Kissojen fyysisestä käsittelystä Simpson ja Weir antavat samanlaisia neuvoja. Simpson opastaa aina nostamaan kissan tarvittaessa kahdella kädellä, mutta korostaa, ettei kissaa tulisi nostaa lattialta ylös ollenkaan, mikäli mahdollista.¹⁹⁶ Simpson kertoo huomanneensa kissojen hermostuvan liiasta käsittelystä. Hän mainitsee turkin huoltoon liittyen harjauksen olevan erityisen tärkeää, mutta kissan pesua tulee välttää.¹⁹⁷ Weir on samoilla linjoilla pesun tarpeen suhteen, sillä hän on huomannut kissojen vieroksuvan vettä.¹⁹⁸ Weir kuitenkin kertoo ohjeet tilanteeseen, mikäli kissan pesu osoittautuu välttämättömäksi:

If a cat is to be washed, treat it as kindly and gently as is possible, speaking in a soothing tone, and in no way be hasty or sudden in your movements, so as to raise distrust or fear. Let the water be warm but not hot, put the cat in slowly, and when its feet rest on the bottom of the tub, you may commence the washing.¹⁹⁹

Weirin ja Simpsonin ohjeissa on annettu paljon tilaa kissan omalle osallisuudelle ja luonteelle. Molemmat neuvovat teoksissaan useaan otteeseen omistajia välttämään kissan mielen pahoittamista huonolla kohtelulla. Tämä kertoo heidän suhtautumisestaan kissoihin rakkaina lemmikkieläiminä ja

¹⁹³ Simpson 1903, 22.

¹⁹⁴ Simpson 1903, 22.

¹⁹⁵ Kean 2018, 18.

¹⁹⁶ Simpson 1903, 39.

¹⁹⁷ Simpson 1903, 37.

¹⁹⁸ Weir 1892, 83.

¹⁹⁹ Weir 1892, 84.

osoittaa, että joillekin viktoriaanisen ajan ihmiselle lemmikkieläimet olivat kuin perheenjäseniä, joiden luonne sekä tyytyväisyys otettiin huomioon niiden hoivassa.

Kissat, kuten muutkin eläimet, sairastuivat. Keanin mukaan eläinlääkärit eivät osanneet hoitaa lemmikkieläimiä 1800-luvulla, ja ensimmäiset oppikirjat eläinlääketieteessä ilmestyivät vasta 1900-luvulla. 1800-luvulla kissojen hoidosta sai tietoa siis kissojen omistajien itsensä kirjoittamista oppaista.²⁰⁰ Kean mainitsee, että parhaiten tunnettu tällainen opas oli Gordon Stablesin *The Domestic Cat* vuodelta 1876. Teoksessaan Stables kuvailee kissan hoitoa ja olemusta.²⁰¹ Kissojen hoidosta ja lääkinnästä löytyy siis oppaita monelta eri kirjoittajalta, ja nämä olivat yleensä kissojen omistajien itsensä kirjoittamia. Oppaat olivat aikakaudelle tyyppillisiä ja vastasivat lemmikinomistajien tarpeisiin.

Weirin ja Simpsonin teoksissa on omistettu kissojen sairauksien hoitoon omat luvut. Tarvetta kissoja hoitaville eläinlääkäreille oli olemassa 1800-luvun lopulla. Simpson kertoo olevansa ilahtunut, sillä Lontoossa kaksi eläinlääkärinä ovat ottaneet asiakseen erityisesti kissojen hoitamisen. Hänellä on korkeat odotukset tälle toiminnalle.²⁰² Simpsonin innokkuuden ymmärtää Keanin tarjoaman kontekstin kautta: kissojen hoitoa osaavat eläinlääkärit olivat harvassa. Weir on pyytänyt kirjoituksen teokseensa George Flemingiltä²⁰³ sekä Frank Upjohnilta²⁰⁴ lukuun, jossa hän käsittelee kissojen sairauksia. Fleming ja Upjohn ovat koostanut pitkän listan erilaisista kissojen sairauksista, ja suositukset niiden hoitoon. Tämä tarkkuus ja monipuolisuus kertoo Weirin halusta auttaa lukijaansa tarjoamaan parasta hoitoa kissan sairastuessa. Tilanteessa, jossa eläinlääkärien tiedot ja taidot kissojen hoidosta olivat puutteellisia, kissojen omistajien täytyi luottaa toistensa tai opaskirjojen apuun lemmikkiensä sairauksien hoidossa. Tämä halu parantaa ja hoitaa kissojen sairauksia kertoo välittämisestä ja arvostuksesta, sillä ihmiset olivat valmiita käyttämään aikaa, vaivaa ja rahaa kissojensa hyvinvoinnin eteen.

Lemmikkikissa tuli myös fyysisesti sijoittaa jonnekin. Kissan tilaan liittyen Simpson ja Weir antavat monenlaisia ohjeita ja kommentteja. Tässä oli heidän mukaansa erilaisia käytäntöjä mihin kissoja sijoitettiin, minkälaisia vapauksia niille annettiin ja miten nämä käytännöt erosivat rotujen

²⁰⁰ Kean 2018, 10.

²⁰¹ Kean 2018, 11.

²⁰² Simpson 1903, 31.

²⁰³ George Fleming oli armeijan eläinlääkäri, joka on kirjoittanut teoksen *Animal Plagues : their History, Nature, and Prevention*. Weir on kopioinut teokseensa osan Flemingin teoksesta. Weir 1892, 147.

²⁰⁴ Frank Upjohnin tittelä ei mainita. Weir 1892, 151.

kesken. Weir neuvoo, että kissojen tulisi saada mahdollisimman paljon raikasta ilmaa, ja niitä tulisi ruokkia oikein, jotta ne tulevat iltaisin takaisin sisälle eivätkä siten altistu vaaroille tai aiheuta niitä.²⁰⁵ Hän myös sanoo auringonvalon olevan hyväksi kissoille ja niiden omistajille.²⁰⁶ Simpson on samoilla linjoilla Weirin kanssa siinä, että ulkoilma on hyväksi kissoille. Hän kuitenkin esittää kommentin koskien tiettyjä kissoja:

A house cat that enjoys its freedom to go out as it pleases, to climb the garden walls, and anon to lie in purring contentment before the kitchen hearth, is a creature ailing little. It is the pedigreed pets, in their luxurious prisons, that too often fall a prey to disease. To establish a cattery, therefore, that shall be a pleasure and a pride to the owner, and not a source of worry and grief over perpetual illness amongst the in-mates, it is necessary in the very first inception to study the chief needs of cat nature.²⁰⁷

Simpson siis määrittää näyttelykissoille oman tilan, jota hän kutsuu nimityksellä *cattery*. Sanalle ei ole suoraa suomen kielistä käännöstä, mutta käytän työssäni omaa käännöstäni kissala. Simpsonin mukaan kissalassa pidetyt kissat, joille ei siis myönnetty ulkoilun vapautta, olivat alttiita sairauksille. Tämän takia hänen mukaansa kissoille tulisi kuitenkin sallia jonkin verran vapautta ulkoilla.²⁰⁸ Simpson antaa tarkkoja kuvailuja kissalaan tarvittavista sisällöistä sekä rakennustekniikasta. Hän myös mainitsee rakennuttamisen olevan kallista.²⁰⁹ Kissalan paikasta hän kirjoittaa, ettei se saisi olla liian kaukana talosta, jotta ei kävisi niin, että ainoa henkilö, jota kissat näkevät päivässä, on niiden hoitaja.²¹⁰

Kissaloiden rakennuttaminen ei siis ollut halpaa, ja ne vaativat jopa mahdollisesti palveluskunnan apua ylläpitoon. Tästä voidaan päätellä kissaloiden rakennuttamisen olleen ylemmän luokan etuoikeus ja harrastus. Tulkintani mukaan Simpsonin kuvaama kissala on rakennus, joita rakennuttivat ja ylläpitivät nimenomaan kissojen näyttelytoiminnasta kiinnostuneet kasvattajat. Kissat eivät saaneet täyttä vapautta, sillä ne olivat arvokkaita ja niitä haluttiin suojella. Kasvattajilla saattoi myös olla runsaasti kissoja, joista naaraat ja urokset tuli pitää erillään, jotta ne eivät parittelisi keskenään. Tilaa kissoille tarvittiin siis runsaasti. Monen kissan ylläpito, niiden ruokinta, mahdolliset palvelusväen kulut sekä isot tilat niiden kasvatukseen kertovat, että näyttely- ja kasvatustoiminnan harjoittaminen vaati harrastajaltaan paljon omaisuutta sekä aikaa. Simpson on

²⁰⁵ Weir 1889, 120–121.

²⁰⁶ Weir 1889, 93.

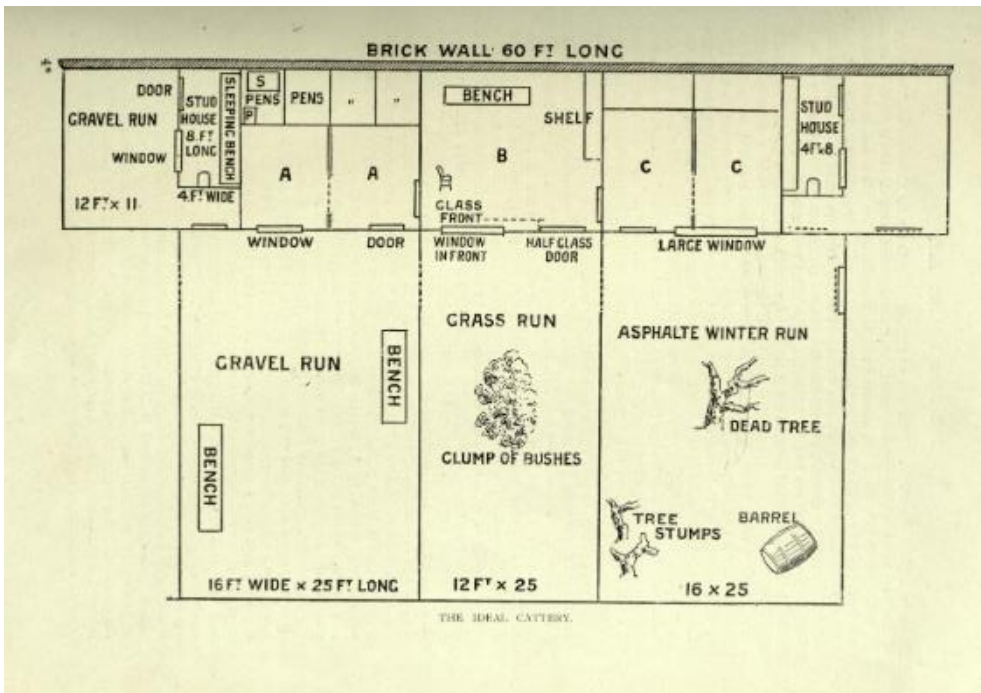
²⁰⁷ Simpson 1903, 49.

²⁰⁸ Simpson 1903, 56.

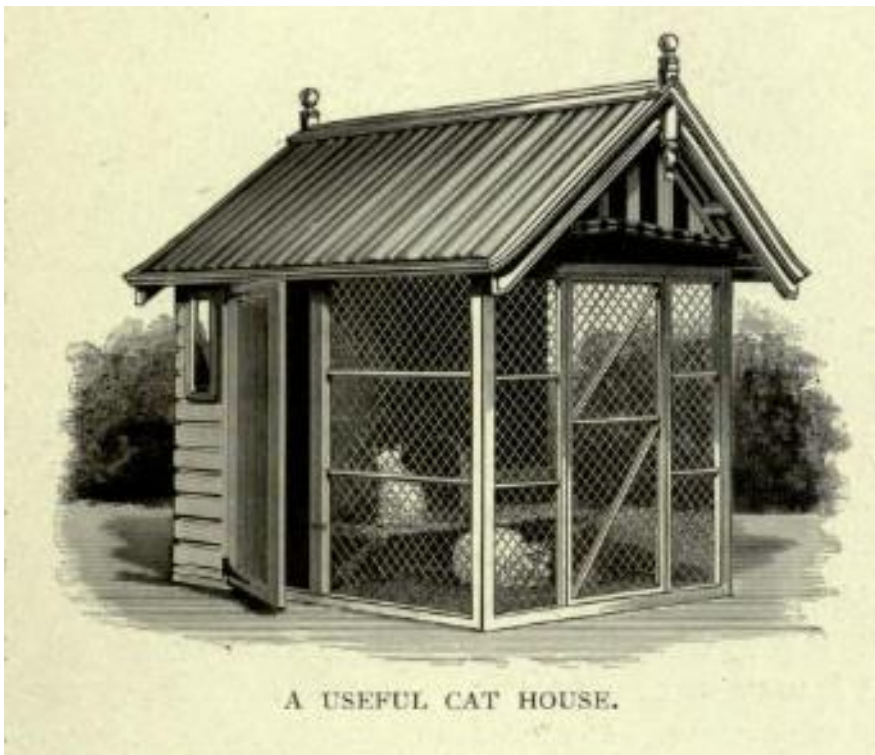
²⁰⁹ Simpson 1903, 50.

²¹⁰ Simpson 1903, 50.

lisännyt teokseensa kuvia erilaisista kissaloista. Kuva 2 on hänen suosituksensa tällaisen rakennuttamiseksi, ja kuva 3 havainnollistaa pientä kissalaa:

Kuva 2. Simpsonin suositus kissan rakennuttamiseksi.²¹¹

Kuva 3. Pieni kissala.²¹²

²¹¹ Simpson 1903, 53.

²¹² Simpson 1903, 55.

Kissaloiden olemassaolosta huolimatta täytyy pitää mielessä, että suurin osa Britannian kissoista oli aivan tavallisia lemmikkikissoja, eikä niitä pidetty erillisissä rakennuksissa. Kasvattajilla kissoja oli runsaasti, joten tilaa vaadittiin paljon, kun taas useimmissa kotitalouksissa kissoja oli joko yksi tai muutama. Weirin kommentti koskien kissojen vapautta koskee kaikkia kissoja, joten voidaan päätellä, että keskustelua kissojen täydestä liikkumisvapaudesta käytiin. Kean on kirjoittanut tämän muutoksen liittyneen kissojen omistajuuden käsitteeseen. Kun kissalla oli omistaja, sen tila muuttui pääsääntöisesti ulkotiloista sisätiloihin.²¹³ Weirin kirjoittamat vaarat kissoja kohtaan niiden täyden vapauden sallimisessa olivat todellisia. Halu suojella kissoja vaaroilta kertoo välittämisestä ja niiden arvostuksesta.

Weirin ja Simpsonin teoksia vertaillen kissojen hoitoa koskevan sisällön perusteella huomaa, että Simpsonin teoksessa on paljon enemmän ja yksityiskohtaisempia neuvoja. Yksi selittävä tekijä voi olla teosten sivumäärän ero, Weirin teoksen ollessa lyhyempi. Amato esittää toisen mahdollisen selityksen, sillä hänen mukaansa lemmikkienhoitoa käsittelevissä oppaissa sisältö, jossa kuvattiin lemmikkien hoitoa, oli usein naisten kirjoittamia. Kissat liitettiin Amaton mukaan viktoriaanisena aikana nimenomaan naiseuteen, ja kissojen piirteiden, kuten vahvatahtoisuuden, itsenäisyyden ja heikkouden kuvattiin olevan feminiinisiä piirteitä.²¹⁴ Flegelin mukaan viktoriaanisessa yhteiskunnassa naisiin liitettiin hoivan ja kodin ideaalit. Naisten ajateltiin siis olevan kodin hengettäriä, joille lasten ja lemmikkien hoiva oli luonnollista.²¹⁵ Tämä voi olla selittävä tekijä, miksi Simpsonin teoksessa hoidon neuvoihin on panostettu enemmän kuin Weirin. Simpson itse on esittänyt oman kommenttinsa asiaan näyttelyitä koskevassa luvussa, jossa hän kritisoi miespuolisten näyttelyjärjestäjien huolimattomuutta koskien kissojen hyvinvointia. Kissojen hoidossa oli siis erilaisia käsityksiä miesten ja naisten välillä.

Kissan elämä tuli aina lopulta päätökseen ja kuolema oli osana lemmikinomistajien elämää. Howell on todennut lemmikkikoirien symboloineen ja olleen osa kotia ja perhettä, eli keskeisiä viktoriaanisen ajan arvoja. Howellin mukaan koiran kuolemaa surtiin samalla tavalla kuin kenen tahansa perheenjäsenen kuolemaa.²¹⁶ Mangumin mukaan lemmikkien suremisessa oli materialistisia ulottuvuuksia erityisesti keskiluokan ja yläluokan keskuudessa 1800-luvun lopulla. Kuolleille eläimille teetettiin esimerkiksi hautakiviä, maalauksia, runoja tai tarinoita.²¹⁷ Lontoon Hyde Parkiin

²¹³ Kean 2018, 21.

²¹⁴ Amato 2015, 60.

²¹⁵ Flegel 2015, 57.

²¹⁶ Howell 2002, 7–8.

²¹⁷ Mangum 2007, 17.

vuonna 1881 perustettu koirien hautausmaa kertoo Howellin mukaan ajan ihmisten syvästä kiintymyksestä lemmikkejään kohtaan. Tälle hautausmaalle oli haudattu myös jonkin verran kissoja. Hautakivissä oli usein esitetty toiveena, että ihminen ja eläin tapaisivat uudelleen tuonpuoleisessa.²¹⁸ Lemmikkien hautausmaat yleistyivät 1800-luvun loppua kohden Euroopassa ja Amerikassa.²¹⁹ Hautaamisen käytäntö ei kuitenkaan ollut yleisin tapa hankkiutua eroon lemmikkien ruumiista, vaan tavallista oli joko haudata lemmikki omaan puutarhaan, tai hankkiutua ruumiista eroon laittamalla se joko jokeen tai jätekasalle^{220, 221}

Simpson kirjoittaa oppaassaan lemmikkien eutanasiasta. Hän kirjoittaa, että kissojen eutanasiaan käytettiin laatikkoa, jollainen löytyi esimerkiksi Camden Townin Royal London Institution for Lost and Starving Catsin toimipisteeltä. Koiria varten oli samanlainen laite, ja sellainen sijaitsi Battersea Dogs' Home eläinkeskuksessa. Laitteen tarkoituksena oli varmistaa lemmikkien kivuton kuolema.²²² Kissoille tarkoitettuun laatikkoon mahtui kerralla 12 kissaa, ja sen toimintaperiaatteena oli, että laatikkoon syötettiin putkesta kloroformiin yhdistettyä hiilikaasua. Kaksi minuuttia Simpsonin mukaan on riittävä aika toimenpiteelle. Hän kertoo tämän laatikon olevan helpotus kissanomistajille, jotka eivät halua nähdä rakkaan lemmikkinsä kärsivän.²²³ Kissan eutanasia tarvittaessa oli Simpsonin mukaan siis helpotus ja toivottavaa, jotta vähennettäisiin kissan kärsimystä. Samaa periaatetta käytettiin myös koirien kohdalla. Tämä kertoo lemmikinomistajien välittäneen eläimistään, sille he halusivat varmistaa helpon ja kivuttoman kuoleman.

Weirin ja erityisesti Simpsonin oppaissa on molemmissa kuvailtu kissan hoitoa ja hoivaa yksityiskohtaisesti, ja annettu paljon käytännön vinkkejä. Lemmikkeihin suhtauduttiin kuin perheenjäseniin, joten niiden hyvinvointiin käytettiin paljon rahaa ja aikaa. Weirin ja Simpsonin neuvojen tarkoituksena oli saada muut kissojen omistajat huolehtimaan lemmikeistään parhaalla mahdollisella tavalla. Kissa voi hyvin, tuottaa terveitä jälkeläisiä ja voittaa näyttelypalkintoja, mikäli siitä huolehditaan kunnolla. Neuvojen käytännönläheisyyden tarkoituksena oli saada oppaiden lukijat ymmärtämään tätä näkökulmaa. Kissa ei yleisesti saanut osakseen samanlaista arvostusta ja kohtelua, kuin esimerkiksi koira. Weirin ja Simpsonin tarkoituksena oli kertoa, että oikealla hoidolla kissakin voisi olla yhtä upea lemmikki kuin muutkin eläimet, ja jakamalla näitä

²¹⁸ Howell 2002, 8.

²¹⁹ Howell 2002, 10.

²²⁰ Howell käyttää englanninkielistä sanaa *dust-heap*, jolle ei löydy suoraa käännöstä suomeksi. Kyseessä oli yleinen jätteiden hävittämiskeino, eli kasa roskaa, joka koostui pääasiassa pölystä, tuhkasta ja muista kodin jätetuotteista.

²²¹ Howell 2002, 11.

²²² Kean 2018, 13.

²²³ Simpson 1903, 56.

käytännön neuvoja tämä oli yksi merkittävä keino vaikuttaa kissan arvon nostatukseen lemmikkieläimenä.

4. Lopuksi

Teollistuminen ja kaupungistuminen 1800-luvun Britanniassa loi puitteet runsaammalle vapaa-ajalle sekä tavaroiden ja tuotteiden kulutukselle. Aiemmin vain yläluokan saavutettavissa olleet asiat ja käytännöt tulivat myös keskiluokan ja alemman luokan saavutettaviksi. Viktoriaanisen ajan Britannia tuli tunnetuksi lemmikkien aikakautena, sillä lemmikkien pidon suosio laajeni ennennäkemättömällä tavalla ja kosketti jokaista yhteiskuntaluokkaa. Kissa oli yksi näistä lemmikkieläimistä, joka sai osakseen huomiota. Ennen aikakautta kissan asema ihmisten keskuudessa oli huono Britanniassa ja muualla Euroopassa vuosisatojen ajan. Sitä on ylenkatsottu eläimenä, sillä se on liitetty naiseuteen ja feminiinisyyteen, ja siten toiseuteen ja alempiarvoisuuteen. Kissaa ei voitu kouluttaa samalla tavalla kuin koiraa, joten siihen liitettiin omapäisyyden, itsekkyyden ja tottelemattomuuden mielikuvia. Nämä mielikuvat olivat samanlaisia ominaisuuksia, joita liitettiin Britanniassa myös naisiin, ja joita vallitseva yhteiskunta piti huonoina ja yritti kitkeä pois.

Kissan huono maine lemmikkieläimenä oli ongelma useiden ihmisten mielestä. Nämä ihmiset kokivat, että kissa voisi nousta samalle arvostuksen tasolle muiden lemmikkieläinten kanssa, jos sitä kohdeltaisiin hyvin. Yksi heistä oli Harrison Weir, joka teki uraauurtavaa työtä kissojen eteen. Hän järjesti maailman ensimmäisen kissanäyttelyn Lontoon Kristallipalatsissa vuonna 1871, johon tuli näytteille useita erilaisia kissoja. Weir itse kertoo näyttelyllä olleen positiivinen vaikutus ihmisten asenteisiin kissoja kohtaan. Weirin esimerkin mukaisesti näyttelyitä järjestettiin jatkossa Britanniassa joka vuosi jopa kymmeniä vuodessa. Vuotuinen Kristallipalatsin näyttely oli näistä suurin ja suosituin. Näyttelyiden tarkoituksena oli näyttää suurelle yleisölle, kuinka upea hyvin hoidettu kissa olisi lemmikkieläimenä. Kissarotujen taksonomian puute loi myös painetta näyttelyiden järjestämiselle ja rotukategorioiden luomiselle. Näyttelyt toimivat myös keinona kerätä rahaa hyväntekeväisyyteen.

Kissoja jalostettiin näyttelytoiminnan harjoittamista varten. Eläinten jalostuksella oli Britanniassa pitkät perinteet, mutta vasta 1800-luvun puolivälin jälkeen eläimiä alettiin jalostaa laajamittaisesti nimenomaan toivottujen ulkonäöllisten ominaisuuksien perusteella. Toimintaa, jossa eläimiä jalostettiin erityisesti ulkonäöllisiin seikkoihin liittyen, kutsuttiin nimityksellä *the animal fancies*. Kissojen jalostus- ja näyttelytoiminnasta kiinnostunutta toimintaa kutsuttiin nimityksellä *cat fancy* -ilmiö. Kissojen fyysiset eroavaisuudet eivät ole yhtä selkeitä kuin esimerkiksi koirilla, joten monet

kissojen rotukategorioiden erot perustuvat pelkästään mielikuvilla leikkimiseen ja niiden konstruointiin. Tämä oli keskeistä cat fancy -ilmiössä.

Kissojen pitoon, jalostukseen ja näyttelytoiminnan harjoittamiseen tarvittiin neuvoja ja vinkkejä. Viktoriaaninen yhteiskunta on tunnettu oma-avun aikakautena, jossa itsenäisyyttä ja oma-aloitteisuutta arvostettiin. Opaskirjojen tuottaminen ja lukeminen oli siis aikakaudelle tyypillistä toimintaa. Harrison Weir ja Frances Simpson kirjoittivat tällaisia opaskirjoja, joiden tarkoituksena oli neuvoa kissoista kiinnostuneita ihmisiä kissojen kanssa työskentelyssä. Oppaat olivat tarkoitettu suurelle yleisölle luettaviksi, ja ne sisältävät yksityiskohtaisia kuvauksia ja neuvoja kissojen ylläpitoon, kasvatukseen, rotuihin, hoivaan, asumiseen sekä jalostukseen liittyen. Weirin ja Simpsonin opaskirjojen tarkoituksena oli ohjeistaa aloitteleva kissaharrastaja cat fancyn pariin, sekä tarjota kenelle tahansa kissoista kiinnostuneelle ja kissojen omistajille parhaat keinot lemmikkinsä hyvinvoinnin tukemiseksi. Eläinlääkärien kirjoittamia oppaita oli tuohon aikaan saatavilla niukasti, joten kissojen omistajat joutuivat luottamaan harrastajien itse kirjoittamiin oppaisiin lemmikkiensä hoitoa varten. Weir ja Simpson ovat koonneet teoksensa omien ja muiden tuntemiensa harrastajien kokemuksiin perustuen, eivätkä ne siten esitä neuvoja objektiivisuuteen tai tieteellisesti todettuihin menetelmiin perustuen.

Työssäni olen tutkinut keinoja, joilla Weir, Simpson ja muut kissaharrastajat yrittivät nostaa kissan arvoa lemmikkieläimenä. Melkein täysin työni ulkopuolelle jäi näiden keinojen vaikutus. Simpsonin teos on hieman ajallisesti myöhempi kuin Weirin, ja hänen teoksensa sisällöstä voidaan päätellä esimerkkien avulla cat fancyn toiminnan laajentuneen. Laajamittaista vaikutusta kissan arvon muutokseen lemmikkieläimenä Weirin ja Simpsonin teokset eivät käsittele, joten tästä syystä vaikutuksien pohtiminen jää oman työni ulkopuolelle. Keanin mukaan merkittävä muutos kissan asemassa näkyi vasta maailmansotien jälkeen, jolloin kissa nousi samalle arvostuksen tasolle muiden lemmikkieläinten kanssa. Cat fancyn alkuajat kuitenkin loivat pohjan tälle kehitykselle, joten tästä syystä alkuaikojen tarkastelu auttaa valottamaan kissan tulevan suosion syntyä.

Keinoja muuttaa ihmisten suhtautumista kissaan oli monia. Tärkeimpänä olivat kissanäyttelyt, joissa ihmiset pääsivät tutustumaan eritoutuisiin kissoihin. Ajatuksena oli, että hyvin hoidetun lemmikkikissan näkeminen saisi syntyvän empatian tunteen siirtymään koskemaan kaikkia kissoja, eikä vain esimerkiksi tietyn rotuisia kissoja. Rotujen määrittely ei ollut samanlaista kuin nykypäivänä, vaan kategoriat ja eroavaisuudet olivat enimmäkseen keinotekoisesti luotuihin mielikuviin perustuvia. Näyttelyissä oli myös näyillä kissoja, joiden ainoa eroa toisiin kissoihin oli

niiden turkin väri. Kategorioita olivat esimerkiksi mustat, valkoiset, raidalliset ja niin edelleen. Nämä kissat olivat aivan tavallisia kissoja, joita löytyi tavallisten ihmisten kodeista. Rotuja tunnistettiin vähemmän kuin nykyään, ja suosituin niistä oli persialainen. Näistä harvinaisista rotukissoista oltiin valmiita maksamaan suuria summia, sillä ne toimivat myös statussymbolin asemassa. Harvinaisuus ja erikoisuus oli tavoiteltua, ja keino ilmentää omaa sosiaalista luokkaa. Cat fancyn sisällä esiintyi siten myös luokkaeroja, sillä vain varakkaimmilla oli varaa harvinaisuuteen. Näyttelyissä olikin erikseen kategorioita kissoille, joiden omistajat kuuluivat työväenluokkaan. Huolimatta luokkaeroista ja statuskäsityksistä kissarotuihin liittyen, näyttelyissä oli esillä kaikenlaisia kissoja. Rodunjalostustoiminta on saanut nykytutkimuksissa osakseen kritiikkiä, mutta ajan kontekstin huomioiden ihmisille käsitykset rotujen eriarvoisuudesta, puhtaudesta ja eugeniikasta olivat tavallisia.

Merkittävää cat fancyn seurausta oli kissan fyysisen sijainnin käsityksien laajentuminen. Kissa kulki edelleen vapaasti, mutta kasvavissa määrin se siirtyi asumaan sisätiloissa. Kissoja pidettiin omilla makuuhuoneissa ja asuntojen sisällä. Kissakasvattajilla saattoi olla kymmeniä kissoja, joten heistä varakkaimmat rakennuttivat kissaloita asuntojensa pihoille. Rakennusten tarkoituksena oli toimia kissojen säilytyspaikkana, joissa oli eri tilat naaraille, uroksille ja pennuille. Tämä oli vain varakkaimpien etuoikeus, sillä erillisen rakennuksen rakennuttaminen sekä runsaslukuisen kissakatraan ylläpito vaati pääomaa. Simpson neuvoo, ettei kallisarvoista lemmikkiä saisi päästää kulkemaan vapaana, sillä se oli siten riskialtis loukkaantumisille ja kuolemalle. Tiedot rotukissat olivat kalliita statussymboleita, joten Simpsonin kommentista ei voida täysin varmaksi päätellä, onko kyseessä suojelunhalu kallista omaisuutta kohtaan, vai aito välittäminen lemmikistä. Simpsonin teoksen kokonaiskuvan perusteella totean, että kyse oli molemmista. Kissa oli omistajilleen keino saada voittoa ja mainetta näyttelyistä, mutta myös perheenjäsenen asemassa. Tunteiden ja kiintymyksen tutkiminen on haasteellista, sillä joudutaan aina luottamaan lähteisiin, jotka tässä tapauksessa on vielä suunnattu suurelle yleisölle, eivätkä siten yksityisiä. Kuitenkin Weirin ja Simpsonin teoksista välittyy yksityiskohtaisuuden, kielen ilmaisujen sekä vaivannäön kuvauksien kautta aito välittämisenhalu kissoja kohtaan.

Kissan arvoon vaikutti myös yhteiskunnassa vallitseva käsitys ihmisen ja eläimen suhteesta, sekä eläinsuojelutyö. Vivisektiota vastustettiin kasvavissa määrin koko 1800-luvun ajan. Kissoja oli käytetty vivisektioissa, joten kysymys koski myös niitä. Naiset olivat äänekkäimpiä tämän toimenpiteen vastustajia. Eläinsuojelulakien säätäminen sekä eläinsuojeluyhdistyksien perustaminen vaikuttivat kissan asemaan ja hyvinvointiin yhteiskunnassa. Viktoriaanisella ajalla

vallitseva käsitys yksilön ja valtion suhteesta oli ongelmallinen eläinten kannalta, sillä valtio ei saanut puuttua ihmisten yksityiseen tilaan. Eläinsuojeluyhdistykset pystyivät puuttumaan siis ainoastaan julkisissa tiloissa tapahtuneisiin rikkomuksiin, ja eläinsuojelulakien säätäminen oli tämän takia haasteellista. Kuitenkin edistystä eläinten hyvinvoinnin eteen saavutettiin esimerkiksi uusien lakien kautta, ja myös kissa hyötyi tästä edistyksestä. Eläinsuojelutyö oli keino vaikuttaa kissan hyvinvointiin ja yhteiskunnalliseen asemaan.

Naisten lemmikinomistajuus ja osallistuminen julkiseen toimintaan oli haastavaa, sillä viktoriaanisessa yhteiskunnassa vallitsivat vahvat sukupuoliroolit. Erityisesti naimattomien naisten lemmikinomistajuus oli ongelma, sillä naisten tulisi huolehtia kodista ja perheestä, eikä eläimistä. Naisten osallistuminen eläinnäyttelytoimintaan kohtasi myös vastustusta toiminnan ulkopuolelta. Kuitenkin cat fancyn sisällä useimmat harrastajat olivat naisia. Tämä johtui todennäköisesti siitä, että cat fancy ei ollut yhtä suosittua kuin muiden eläinten parissa toimiminen, joten naisten oli helpompi saada itselleen tunnustusta ja tilaa kissojen parissa harrastaen. Kissojen yhdistäminen naiseuteen ja feminiinisyyteen oli kissalle epäedullista, sillä siten kissa ei saanut osakseen samanlaista huolenpitoa ja kiinnostusta kuin muut eläimet, esimerkiksi koira, joka liitettiin mieheyteen ja maskuliinisuuteen.

Tutkimukseni on keskittynyt 1800-luvun lopulle Britanniaan, josta nykyajan lemmikkikulttuuri on saanut alkunsa. Kissa oli koko vuosisadan vähempiarvoisempi lemmikkieläin kuin muut, mutta sen asema parani jonkin verran vuosisadan loppua kohden. Iso kehitys kuitenkin tapahtui vasta toisen maailmansodan jälkeen, mutta kissan aseman vakiinnuttaminen lemmikkieläimenä oli alkanut jo 1800-luvun lopulla. Käsittääkseen nykymuotoisen lemmikkikissakulttuurin olemassaoloa tulisi tutkia myös maailmansotien jälkeen tapahtunutta kehitystä. Työssäni käytetyt kaksi opaskirjaa tarjoavat näkemyksiä kahdelta kissojen parissa eläneiltä henkilöiltä. Saadakseen laajemman kuvan vuosisadan lopun lemmikkieläinkulttuurista Britanniassa voisi hyödyntää myös muita eläimiä koskevia oppaita.

Harrison Weirin ja Frances Simpsonin keinot vaikuttaa kissan arvostukseen lemmikkieläimenä kertovat heidän ajallisesta, rahallisesta ja konkreettisista panostuksistaan kissan hyvinvointia kohtaan. Laaja-alainen yhteiskunnallinen vaikuttaminen eläinsuojelutyön tukemisen ja näyttelytoiminnan järjestämisen parissa vaati osallistujilta aikaa sekä voimavaroja. Kissojen kasvatusta ja parhaan hoidon ja hoivan tutkimus ja selvitys kertoo syvästä kiintymyksestä näitä lemmikkejä kohtaan. Kuten olen todennut, lemmikki on sellainen eläin, joka ei tuota omistajalleen

suoraa hyötyä. Vaikka Weirin ja Simpsonin aikana 1800-luvun lopulla kaikki kissat eivät nauttineet tällaista asemaa, ainakin osa kissoista oli saavuttanut kokonaisvaltaisen lemmikin statuksen. Kissat olivat päätyneet ja tehneet tiensä Britanniassa ihmisten koteihin pysyvästi.

5. Lähteet

Alkuperäislähteet:

Simpson, Frances: *The book of the cat*. London, Paris, New York, Melbourne, Cassell and company, limited. University of California Libraries, 1903.

Weir, Harrison: *Our cats and all about them. their varietties, habits, and management; and for show, the standard of excellence and beauty; described and pictured*. Uusittu painos. London: "Fanciers' Gazette,". University of California Libraries, 1892.

Kuvalähteet:

Kuva 1, 2 & 3: Simpson, Frances: *The book of the cat*. London, Paris, New York, Melbourne, Cassell and company, limited. University of California Libraries, 1903.

Tutkimuskirjallisuus:

Amato, Sarah: *Beastly Possessions : Animals in Victorian Consumer Culture*. University of Toronto Press, 2015.

Brantz, Dorothee: *Beastly Natures: Animals, Humans, and the Study of History*. Charlottesville: University of Virginia Press, 2010.

Briggs, Asa: *Victorian Values : Personalities and Perspectives in Nineteenth Century Society. Samuel Smiles – The Gospel of Self-Help*. Taylor & Francis Group, 2014, 101–113.

Burnett, John: *A History of the Cost of Living*. Penguin Books, 1969.

Carlson, David: *Reading Primary Sources: The Interpretation of Texts from Nineteenth and Twentieth Century. Autobiography*. Routledge, 2020, 199–216.

Flanders, Judith: *Consuming passions – Leisure and Pleasure in Victorian Britain*. Harper Press, London, 2006.

- Flegel, Monica: *Animals in Victorian Literature and Culture - Contexts for Criticism. "I Declare I Never Saw so Lovely an Animal!" Beauty, Individuality, and Objectification in Nineteenth-Century Animal Autobiographies*. Palgrave Studies in Animals and Literature, Macmillan Publishers Ltd., 2017, 147–166.
- Harrison, Brian: *Animals and the State in nineteenth-century England*. *The English Historical Review* Vol. 88, No. 349, 1973, 786–820.
- Howell, Philip: *A Place for the Animal Dead: Pets, Pet Cemeteries and Animal Ethics in Late Victorian Britain*. *Ethics, Place and Environment*, Vol. 5, No. 1, 2002, 5–22.
- Howell, Philip: : *The Routledge Companion to Animal–Human History. The Triumph of Animal History?*. Routledge, 2019, 521–541.
- Howell, Philip & Kean, Hilda: *The Routledge Companion to Animal–Human History. Writing in Animals in History*. Routledge, 2019, 3–28.
- Hurley, Scott: *The Intersectionality of Critical Animals, Disability, and Environmental Studies. The Dog Fancy – A Site for Ableist and Speciesist Ideologies*. Lexington Books, London, 2017, 1–17.
- Kean, Hilda: *From Skinned Cats to Angels in Fur: Feline Traces and the Start of the Cat-Human Relationship in Victorian England*. *Cahiers victoriens et édouardiens*, nro: 88, 2018.
- Kete, Kathleen: *The Beast In the Boudoir: Petkeeping In Nineteenth-Century Paris*. Berkeley: University of California Press, 1994.
- Mangum, Teresa: *Victorian animal dreams : representations of animals in Victorian literature and culture. Animal Angst: Victorians Memorialize their Pets*. Ashgate Publishing Limited, 2007, 15–34.
- Marsden, Gordon: *Victorian Values : Personalities and Perspectives in Nineteenth Century Society*. Taylor & Francis Group, 2014.
- McDonnell, Jennifer: : *The Routledge Companion to Animal–Human History. Representing Animals in The Literature of Victorian Britain*. Routledge, 2019, 222–250.

Müller, Philip: Reading Primary Sources: The Interpretation of Texts from Nineteenth and Twentieth Century. *Understanding history: Hermeneutics and source criticism in historical scholarship*. Routledge, 2020, 23–40.

Pemberton, Neil & Strange, Julie-Marie & Worboys, Michael: The Routledge Companion to Animal–Human History. *Breeding and breed*. Routledge, 2019, 393–421.

Ritvo, Harriet: *The animal estate: the English and other creatures in the Victorian Age*. E-kirja, Cambridge, Harvard University Press, 1987.

Ritvo, Harriet: Animals and Human Society: Changing Perspectives. *Animals in Nineteenth-century Britain - Complicated attitudes and competing categories*. Taylor & Francis Group, 1994, 106–126.

Rogers, Katharine M.: *Cat*. Animal. Reaktion Books Ltd, Lontoo, 2006.

Räsänen, Tuomas & Schuurman, Nora: *Kanssakulkijat – Monilajisten kohtaamisten jäljillä*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki, 2020.

Serpell, James & Paul, Elizabeth: Animals and Human Society: Changing Perspectives. *Pets And The Development Of Positive Attitudes To Animals*. Taylor & Francis Group, 1994, 127–144.

Syrjämaa, Taina: Spectacles of Modern Companioship - Men, Dogs and Early Finnish Dog Shows. *Shared Lives of Humans and Animals : Animal Agency in the Global North*. Routledge, 2017, 63–77.

Syrjämaa, Taina: *Monilajinen kaupunkiyhteisö – Koiria, kissoja ja ihmisiä 1800- ja 1900-luvun vaihteen Uudessakaupungissa*. Historiallinen aikakausikirja, kaupunkihistoria, 117. vuosikerta, 2/2019, 157–168.

Syrjämaa, Taina: Kanssakulkijat – Monilajisten kohtaamisten jäljillä. *Neiti Åkerblomin kissa ja suutariperheen Mikko – Kissa perheenjäsenenä 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun Suomessa*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki, 2020, 131–157.

Tague, Ingrid H.: The Routledge Companion to Animal–Human History. *The history of emotional attachment to animals*. Routledge, 2019, 346–366.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki, 2018.

Vocelle, Laura: *Revered and Reviled – A Complete History of the Domestic Cat*. Great Cat Publications, 2017.

Zelinger, Amir: *Race and Animal-Breeding: A Hybridized Historiography*. *History and Theory* 58, nro. 3, 2019, 360–384.

Sanakirjat

Conservation Wiki / Dust heap.

https://www.designingbuildings.co.uk/wiki/Dust_heap [haettu 5.1.2023].

Kotimaisten kielten keskus / Britannia vai Iso-Britannia?

https://www.kotus.fi/nyt/kolumnit_artikkelit_ja_esitelmat/kielikkuna_%281996_2010%29/britannia_vai_iso-britannia [haettu 16.1.2023].

Wikisource, 1911 Encyclopædia Britannica / Fancy

https://en.wikisource.org/wiki/1911_Encyclop%C3%A6dia_Britannica/Fancy [haettu 6.3.2023].

Verkkosivut

Cat-o-pedia. The History Project. Frances A. Simpson (1857–1926)

<https://cat-o-pedia.org/frances-simpson.html>. [haettu 17.1.2023].

Bank of England. Inflation calculator.

<https://www.bankofengland.co.uk/monetary-policy/inflation/inflation-calculator>. [haettu 21.2.2023].